

The background of the top half of the page is a photograph of a library shelf. The shelf is filled with books of various colors and sizes. A label at the top of the shelf reads "Decorative Books". The books are arranged in a row, and their spines are visible. The text "Inventarisatie bibliotheken Zeeland" and "Factsheet" is overlaid on the left side of the image.

Inventarisatie bibliotheken Zeeland

Factsheet

Den Haag, 26 februari 2024

Auteurs:

KWINK
GROEP

Toelichting

Deze factsheet is het resultaat van de inventarisatie die adviesbureau KWINK groep uitvoerde in opdracht van de provincie Zeeland. Deze inventarisatie vond plaats in de periode van 1 december 2023 tot en met 26 februari 2024.

Het doel van de inventarisatie

Het doel van de inventarisatie was het verkrijgen van inzicht in: 1) hoe verschillende provincies invulling geven aan hun wettelijke taak om POI's in stand te houden, 2) hoe die invulling zich verhoudt tot de bibliotheekorganisaties in de provincies en 3) hoe de invulling zich verhoudt tot de PLUS-functie die door een aantal provincies wordt gefinancierd. Voor de periode 2015 – 2022 zijn feiten en cijfers in kaart gebracht.

De gehanteerde aanpak

In het onderzoek is kwantitatief onderzoek uitgevoerd door feitelijke informatie (cijfers en beschrijvingen) over bibliotheekorganisaties, POI's en de PLUS-functie in kaart te brengen. Deze informatie is opgehaald uit openbare bronnen, zoals het Dashboard Bibliotheekstatistiek en het CBS. De opgehaalde informatie is verdiept middels kwalitatief onderzoek, namelijk door het voeren van interviews met provincies, de bibliotheekorganisaties in Zeeland en de bibliotheek Rozet (ter verdieping van de PLUS-functie).

Aandachtspunten bij de beschreven resultaten

- De data in het Dashboard Bibliotheekstatistiek wordt aangeleverd door bibliotheekorganisaties en POI's. Deze bedragen kwamen niet in alle gevallen overeen met de bedragen die de provincies in het onderzoek hebben aangeleverd. De onderzoekers hebben ervoor gekozen om uit te gaan van de cijfers die de provincies hebben aangeleverd. In deze factsheet is telkens expliciet aangegeven als het cijfers betreft die betrekking hebben op provincies, maar die niet mondeling of schriftelijk zijn bevestigd door de provincies.
- In enkele gevallen was er een verschil in de hoogte van de bijdrage zoals genoemd in de beschikking en de verantwoording vanuit de provincie. De onderzoekers hebben ervoor gekozen om in geval van discrepantie uit te gaan van de bijdragen zoals genoemd in de beschikkingen.

Opbouw factsheet

Deze factsheet bestaat uit informatie over de volgende onderdelen:

1. **Bibliotheekorganisaties in Zeeland.** In dit hoofdstuk worden relevante kerncijfers over alle bibliotheekorganisaties in Zeeland beschreven. Vervolgens wordt opeenvolgend per bibliotheekorganisatie algemene achtergrondinformatie gegeven en informatie over de financiering van de organisatie.
2. **Ondersteuning van bibliotheekorganisaties in Nederland.** Dit hoofdstuk bevat informatie over de gemeentelijke en provinciale ondersteuning van bibliotheekorganisaties in Nederland.
3. **Provinciale ondersteuning van POI's in Nederland.** Dit hoofdstuk begint met een schets van de rol en het takenpakket van de POI. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van de totale provinciale bijdragen tussen 2018 en 2022. Ook wordt ingegaan op de indeling van de bijdragen en de aansturing door de provincie.
4. **De PLUS-functie.** Dit laatste hoofdstuk omvat de PLUS-functie. Hier wordt een korte schets van de geschiedenis van de PLUS-functie gegeven, een overzicht gegeven van de PLUS-bibliotheken in Nederland en wordt ingegaan op de PLUS-functie in Zeeland.

We sluiten de factsheet af met een bijlage, waarin we een overzicht geven van de bronnen die we hebben gebruikt en de partijen die we hebben gesproken voor het onderzoek.

1. Bibliotheekorganisaties in Zeeland

1. Bibliotheekorganisaties Zeeland

Het eerste onderdeel van de inventarisatie gaat over de bibliotheekorganisaties in de provincie Zeeland. We beginnen dit onderdeel met kerncijfers over de bibliotheekorganisaties in Zeeland, zoals informatie over het verzorgingsgebied en het aantal leden. Vervolgens wordt per bibliotheekorganisatie achtergrondinformatie weergegeven en staan we stil bij de financiële cijfers.

1.1 Kerncijfers over de bibliotheekorganisaties in Zeeland.

1.2 ZB De Bibliotheek van Zeeland

1.2.1. Achtergrondinformatie

1.2.2. Financiën

1.3 Bibliotheek Oosterschelde

1.3.1. Achtergrondinformatie

1.3.2. Financiën

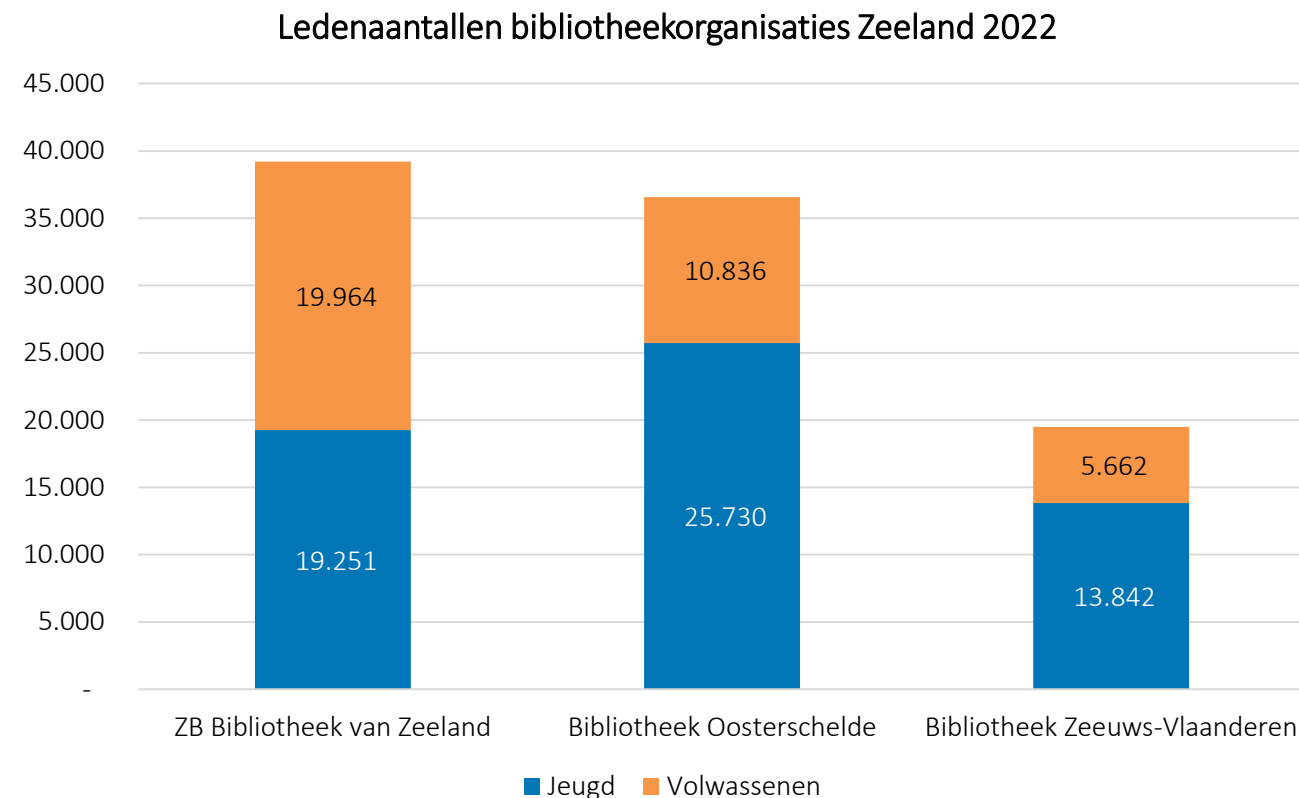
1.4 Bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen

1.4.1. Achtergrondinformatie

1.4.2. Financiën

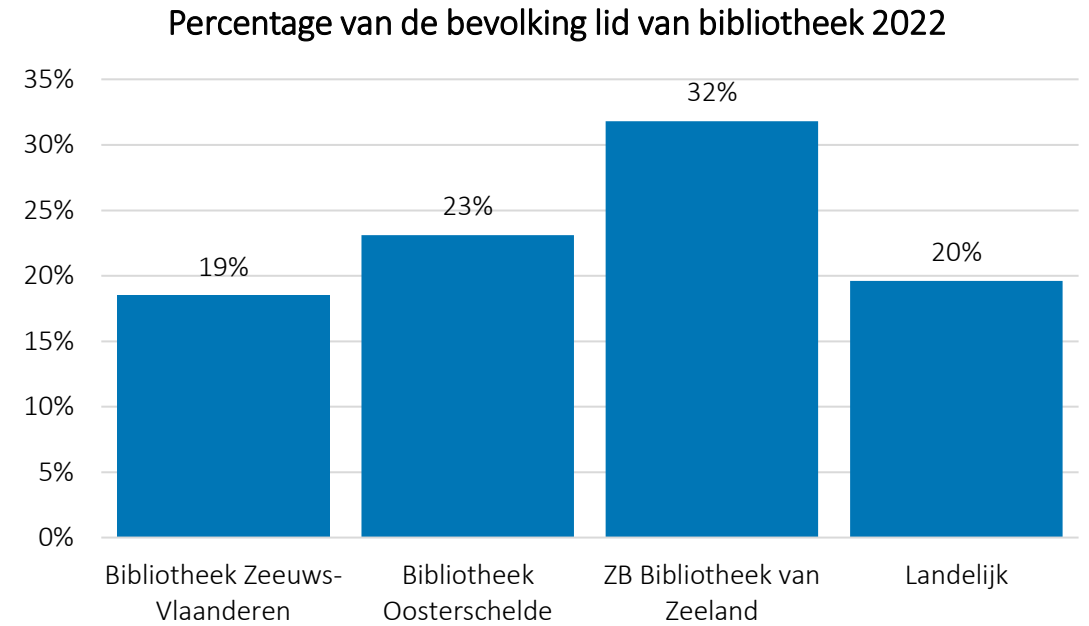
1.1 Bibliotheekorganisaties Zeeland – Kerncijfers (1/5)

- **Bibliotheekorganisaties Zeeland.** In totaal heeft de provincie Zeeland 386.767 inwoners. De provincie kent sinds 2017 3 bibliotheekorganisaties, die werken voor 13 gemeenten: de ZB Bibliotheek van Zeeland (ZB), bibliotheek Oosterschelde en bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen.
- **Totaal aantal leden.** De 3 bibliotheekorganisaties hadden in 2022 gezamenlijk 95.285 leden. Zoals de figuur hiernaast toont, had de ZB het grootste ledenaantal (39.215), op de voet gevolgd door de bibliotheek Oosterschelde (36.566). Bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen heeft een ledenaantal van 19.504.
- **Jeugdleden.** Bibliotheek Oosterschelde en bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen hebben veel jeugdleden. 70% en 71% van hun leden zijn jeugd. Bij de ZB valt 49% van het totaal aantal leden in de categorie jeugd. Landelijk gezien bestaat ongeveer 63% van de bibliotheekleden uit jeugdleden.

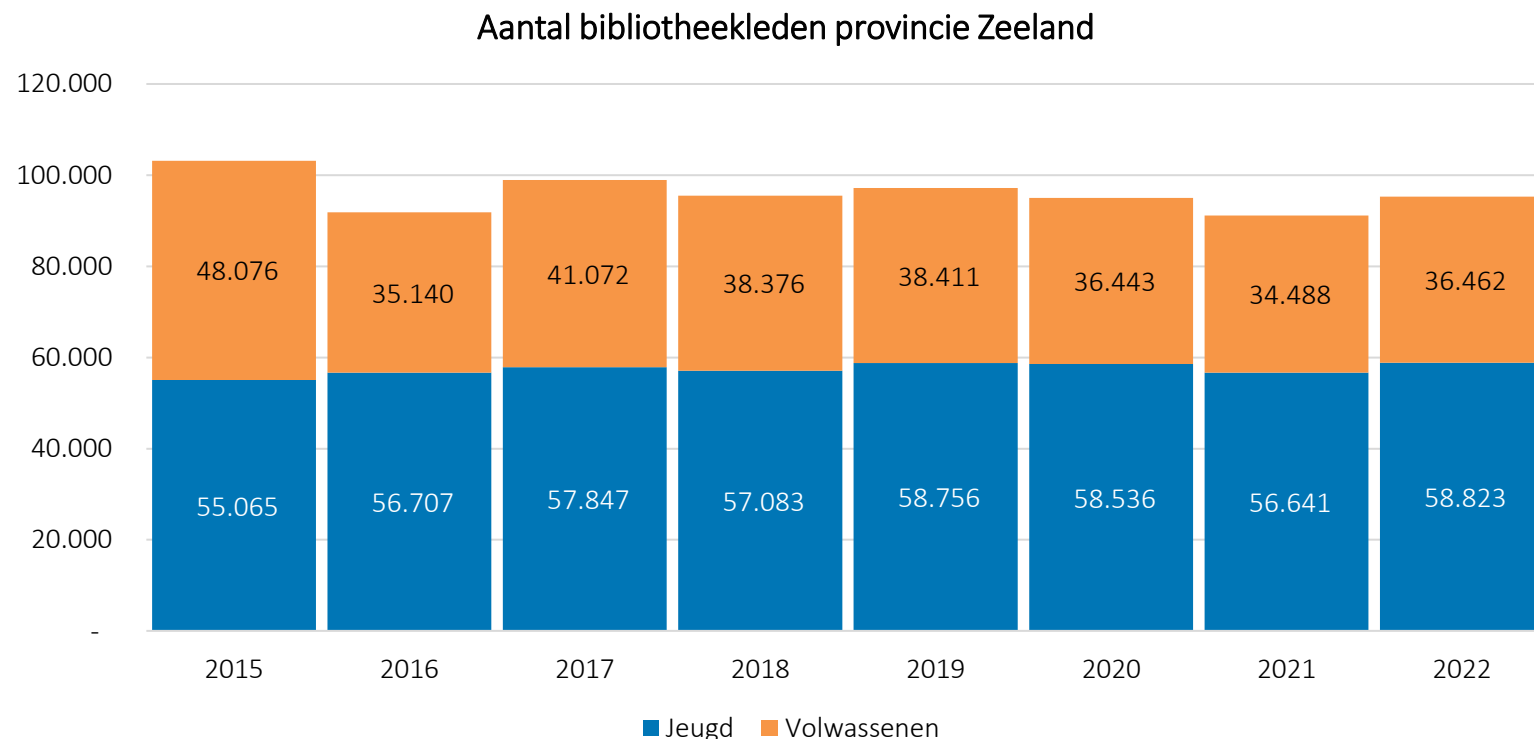
1.1 Bibliotheekorganisaties Zeeland – Kerncijfers (2/5)

- In Nederland was ongeveer 1 op de 5 inwoners lid van een bibliotheek in 2022 .
- In Zeeland ligt het gemiddelde hoger, namelijk bijna 1 op de 4 inwoners is lid van de bibliotheek in 2022.
- Voor de ZB geldt zelfs dat bijna 1 op de 3 inwoners lid is van de bibliotheek in 2022.

1.1 Bibliotheekorganisaties Zeeland – Kerncijfers (3/5)

- **Ontwikkeling in aantal leden.** In 2015 waren er in totaal 103.141 leden van de bibliotheekorganisaties in de provincie Zeeland. In de periode tot en met 2022 is dit ledenaantal afgenomen met 8,1% (tot 95.285 leden). Deze afname is iets lager dan het landelijk gemiddelde: landelijk nam over diezelfde periode het aantal bibliotheekleden af met 9%.
- **Jeugdleden en volwassen leden.** De afname van het aantal leden wordt vooral verklaard door de afname in volwassen bibliotheekleden. Het aantal jeugdleden is over de periode 2015 – 2022 in Zeeland juist licht toegenomen.

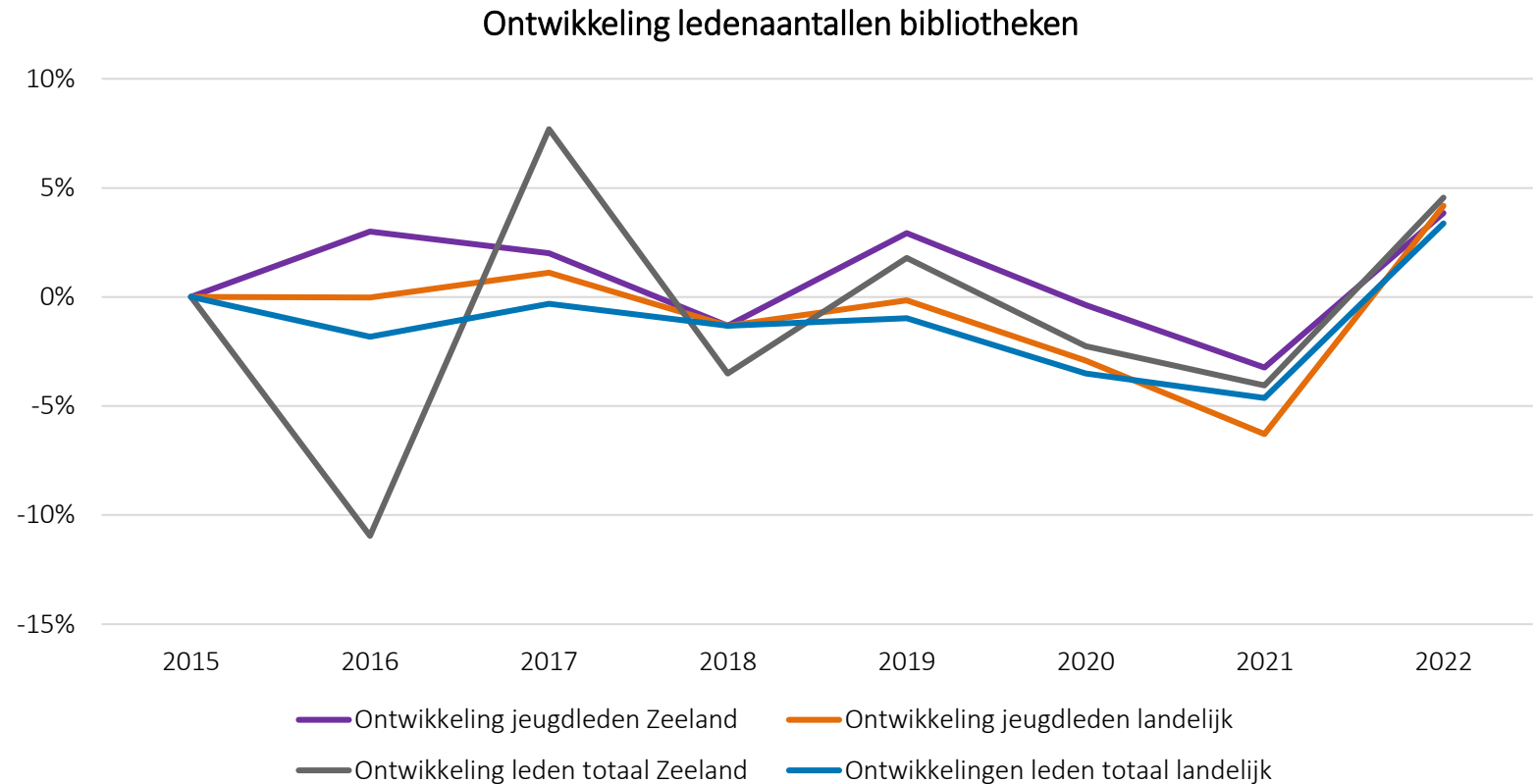
1.1 Bibliotheekorganisaties Zeeland – Kerncijfers (4/5)

Ontwikkeling in het ledenaantal

- In de figuur hiernaast is weergegeven hoe het totale ledenaantal en het aantal jeugdleden in Zeeland zich over de periode 2015 – 2022 heeft ontwikkeld. Ook is in de figuur weergegeven hoe de ontwikkeling in bibliotheekleden over die periode landelijk gezien was. In de figuur is steeds de percentuele toe- of afname van het aantal leden ten opzichte van het jaar daarvoor weergegeven.

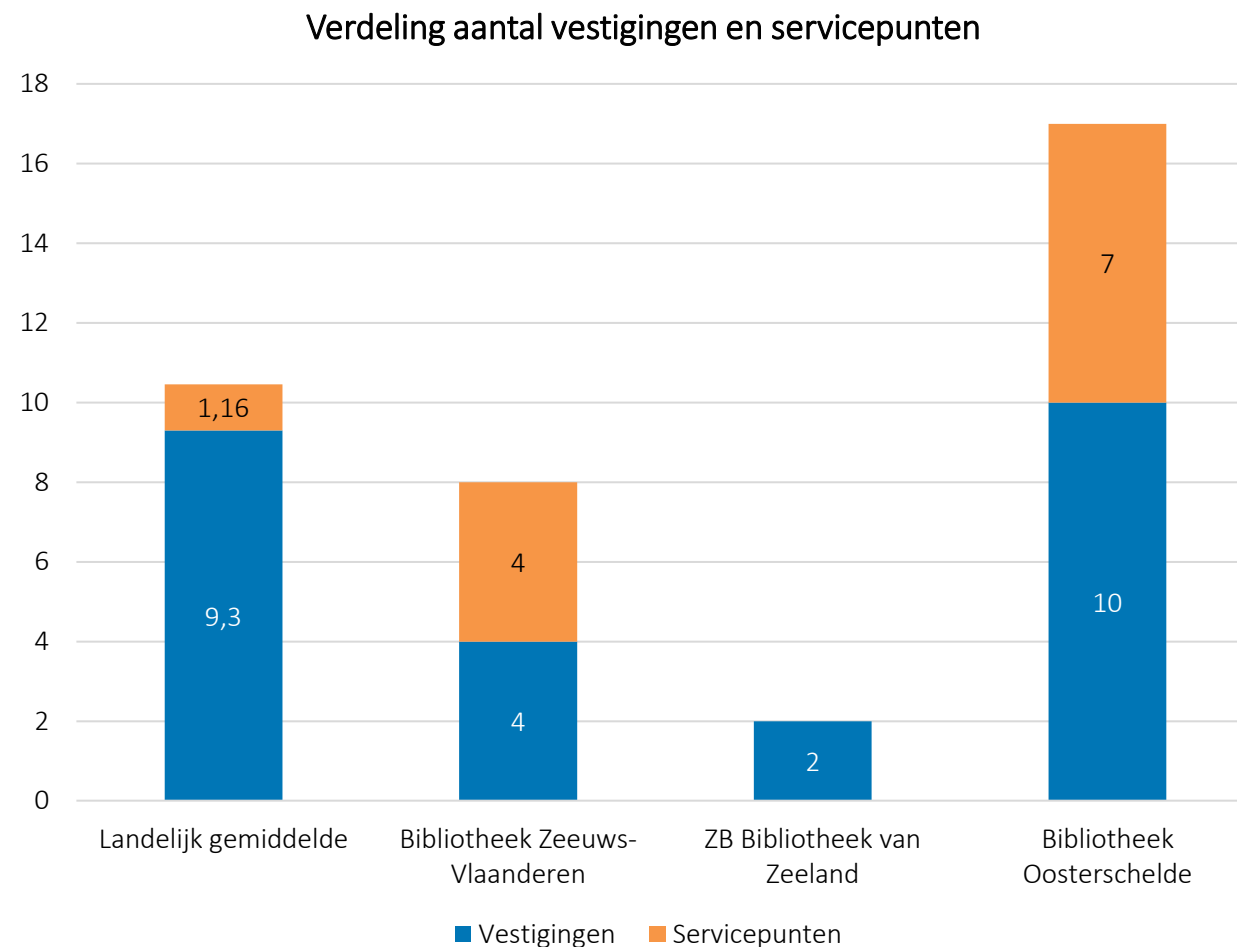
Ontwikkeling bibliotheekleden

- De sterke afname in 2016 en sterke toename in 2017 van het aantal leden in Zeeland heeft waarschijnlijk te maken met het verdwijnen van de bibliotheek Vlissingen als aparte organisatie.
- Tijdens de coronajaren daalde zowel het aantal bibliotheekleden in Zeeland als op landelijk niveau.

1.1 Bibliotheekorganisaties Zeeland – Kerncijfers (5/5)

- **Vestigingen en servicepunten.** In de figuur hiernaast is het aantal vestigingen en servicepunten* per bibliotheekorganisatie in Zeeland weergegeven en het gemiddelde aantal locaties per bibliotheekorganisatie in Nederland over 2022.
- **Vergelijking met landelijk gemiddelde.** De bibliotheek Oosterschelde bestaat uit meer vestigingen en servicepunten dan het landelijk gemiddelde, met 10 vestigingen en 7 servicepunten. De ZB heeft 2 vestigingen en geen servicepunten. De bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen heeft in totaal 15 locaties, waarvan 4 vestigingen en 4 servicepunten. De bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen heeft ook een aantal onbemande locaties.

1.2.1. Bibliotheek van Zeeland - Achtergrondinformatie

- **Functies.** De ZB is een provinciale ondersteuningsinstelling (POI), bibliotheekorganisatie en wetenschappelijke bibliotheek (PLUS-bibliotheek). Tot 1 juli 2021 was ook het Planbureau onderdeel van de ZB.
- **Verzorgingsgebied.** Tot het verzorgingsgebied van de ZB behoren de gemeenten Middelburg en Vlissingen en door inzet van bussen Noord-Beveland, Veere, Schouwe Duiveland en Borsele. De ZB heeft twee vestigingen, in Middelburg en in Vlissingen.
- **Aantal leden.** In 2022 had de ZB 39.215 leden. In 2017 nam het totaal aantal leden flink toe, namelijk met 68,75% (van 24.490 leden in 2016 naar 41.328 leden in 2017). Deze toename was het gevolg van het feit dat de bibliotheek Vlissingen stopte met functioneren als zelfstandige bibliotheekorganisatie en opging in de ZB.
- **Collectie.** De ZB heeft een unieke collectie, omdat zij naast de reguliere collectie, ook beschikt over een wetenschappelijke collectie (de PLUS functie) en een erfgoedcollectie (Zelandica-collectie). Daarnaast fungeert de ZB als universiteitsbibliotheek voor University College Roosevelt (UCR) en de HZ University of Applied Sciences. In 2022 waren er in totaal 640.250 uitleningen en verlengingen.

1.2.2. Bibliotheek van Zeeland – Financiering (1/5)

Financiering ZB door provincie en gemeenten

De ZB ontving in 2022 in totaal de volgende bedragen vanuit de provincie Zeeland en een aantal gemeenten:

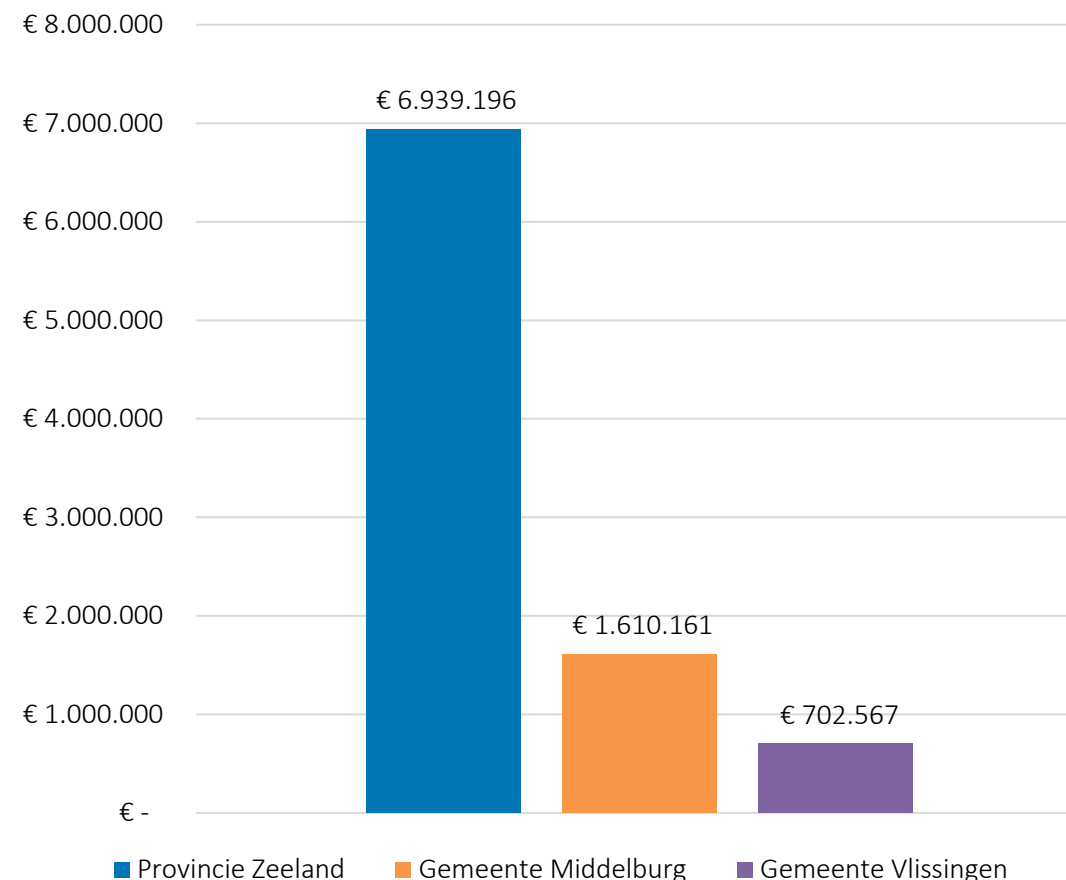
• Totale bijdrage van de provincie Zeeland	€ 6.939.196,-
• Subsidie van gemeente Middelburg	€ 1.610.161,-
• Bijdrage van gemeente Vlissingen	€ 702.567,-

Deze bedragen lichten we op de volgende pagina's verder toe.

Toelichting financiering

- De ZB ontvangt vanuit de provincie een vast bedrag aan financiering per jaar, met een jaarlijkse indexatie.
- Daarnaast ontvangt de ZB incidentele subsidies van de provincie Zeeland. In 2022 ging het om subsidie voor de onderdelen: Zeeuwse Ankers, Erfgoed Platform Zeeland, Project De Kunstbende Zeeland, Popcultuur Zeeland 2022, Energietransitie en voor de transitiekosten van het Prins Bernhard Cultuurfonds Zeeland.
- De ZB ontvangt subsidie van de gemeente Middelburg en een bijdrage van de gemeente Vlissingen. Ook zijn er inkomsten uit dienstverleningsovereenkomsten met derden.

Financiering ZB in 2022

1.2.2. Bibliotheek van Zeeland – Financiering (2/5)

Financiering vanuit de provincie Zeeland

- Voor de jaren 2015 tot en met 2022 is in de begroting niet gespecificeerd welk deel van de financiering voor welke functie van de ZB is bedoeld. Het is dus niet mogelijk om te achterhalen welk bedrag is bedoeld voor de bibliotheekfunctie, de POI-functie of de PLUS-functie (en zo ook voor welk bedrag uiteindelijk is besteed aan welke functie van de ZB).
- Wel is het mogelijk om over de periode 2015 tot en met 2022 een uitsplitsing te maken van de financiële bijdragen van provincie Zeeland aan de ZB over de prestatieafspraken (die gelden voor de ZB als fusieorganisatie). Dat is in de tabel hiernaast gedaan voor het jaar 2022. Daarbij is telkens een onderscheid gemaakt tussen de structurele en incidentele subsidies.
- Vanaf 2023 wordt gewerkt met andere prestatievelden, waarin is gespecificeerd welk bedrag is bedoeld voor welke functie.

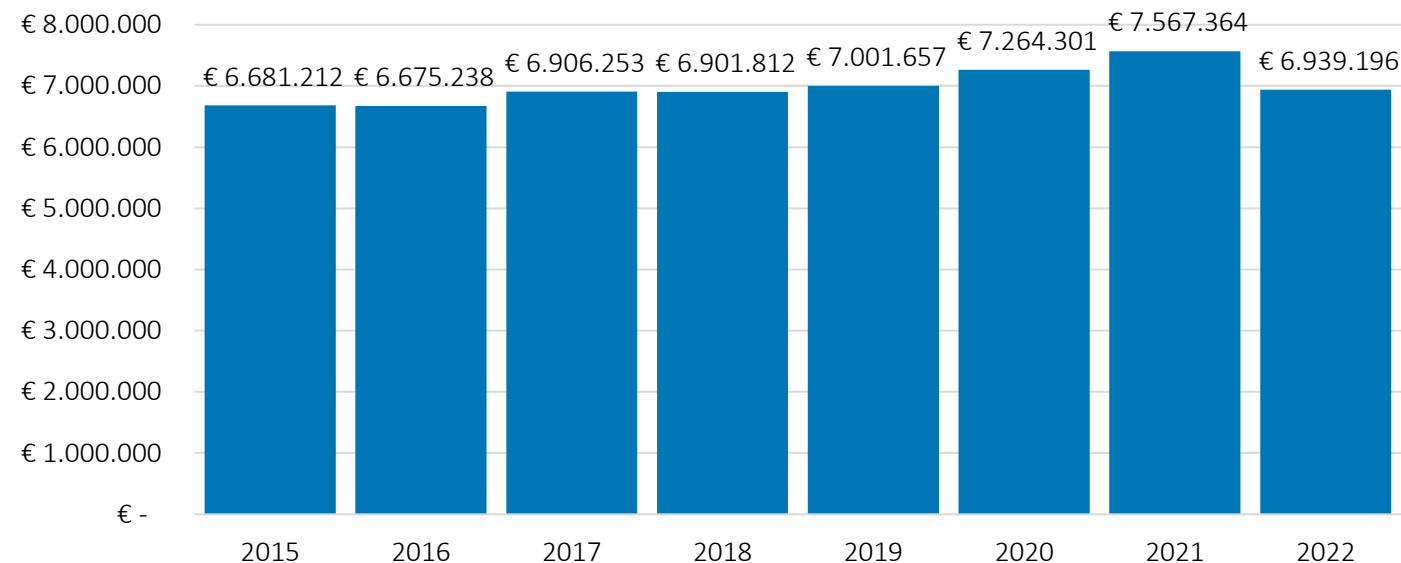
Prestatieafpraak	Structureel	Incidenteel	Totaal
Centrum voor culturele en educatieve activiteiten	€1.117.450,-	€72.000,-	€1.189.450,-
Prins Bernhard Cultuurfonds	€51.024,-	€15.000,-	€66.024,-
Schatkamer van kennis en informatie	€4.818.970,-	€40.000,-	€4.858.970,-
Werkplaats voor duurzaamheid in Zeeland	€129.752,-	€5.000,-	€134.752,-
Podium voor ontmoeting en debat	€690.000,-	-	€690.000,-
Totaal	€6.807.196,-	€132.000,-	€6.939.196,-

1.2.2. Bibliotheek van Zeeland – Financiering (3/5)

Financiering van de provincie Zeeland

- De grafiek hiernaast laat de ontwikkeling zien in de IKS* van de provincie Zeeland aan de ZB in de periode 2015 tot en met 2022.
- Te zien is dat de IKS stijgt in de periode 2015 tot en met 2021, met een procentuele toename van in totaal 13,3%.
- In 2022 is een afname te zien in het totale IKS van provincie Zeeland aan de ZB ten opzichte van 2021. Deze afname kan worden verklaard door 1) de uitname van het Planbureau uit de ZB per 2022 en 2) de uitname van het onderdeel Prins Bernhard Cultuur Fonds per 1 juli 2022.
- Vanaf 2022 is het Planbureau namelijk uit de ZB gehaald. In 2021 was € 690.784,- van het IKS bestemd voor de Planbureau functie. In 2021 ontving de ZB vanuit provincie Zeeland € 99.364,- voor het Prins Bernhard Cultuur Fonds.

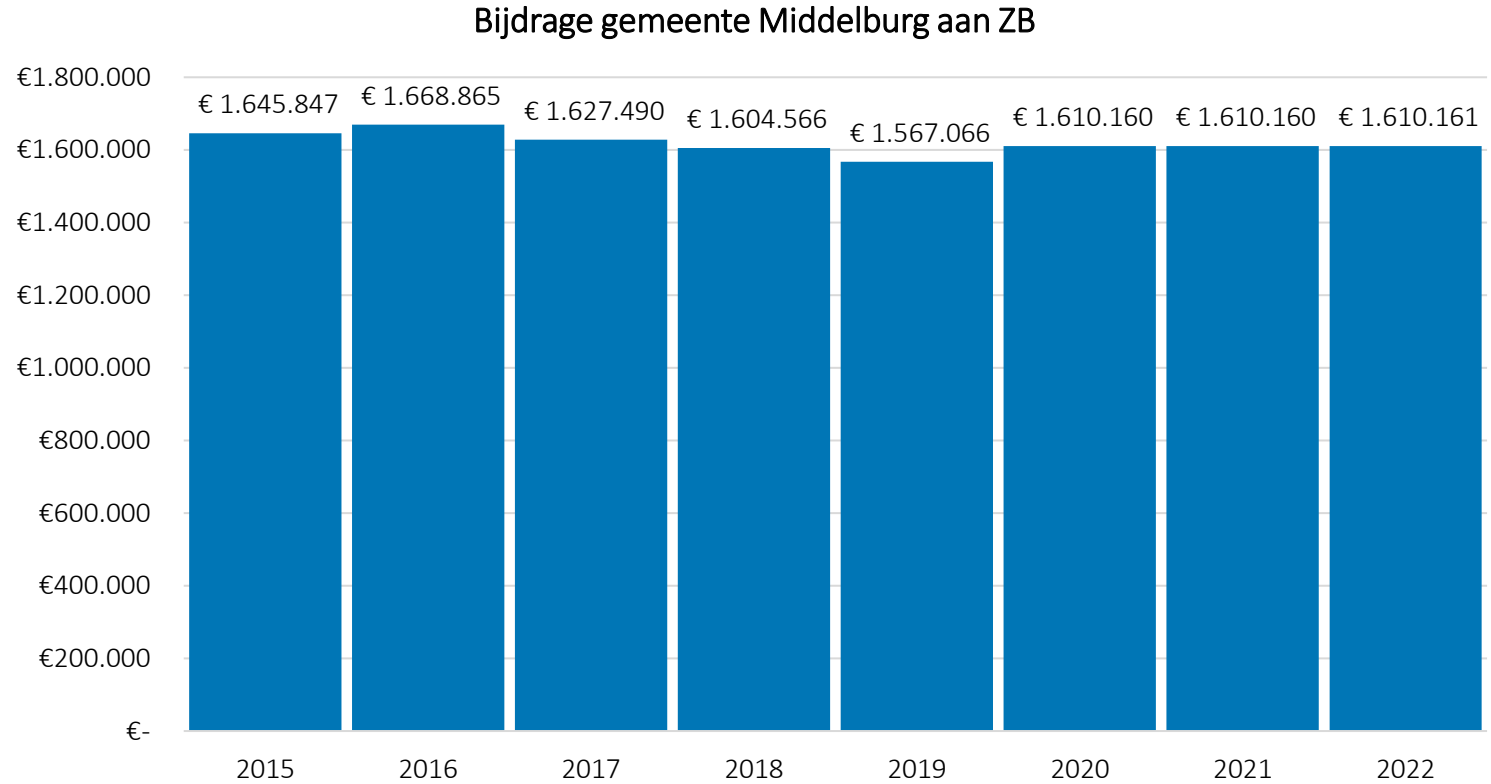
Totale IKS van provincie Zeeland aan de ZB

1.2.2. Bibliotheek van Zeeland – Financiering (4/5)

Financiering van de gemeente Middelburg

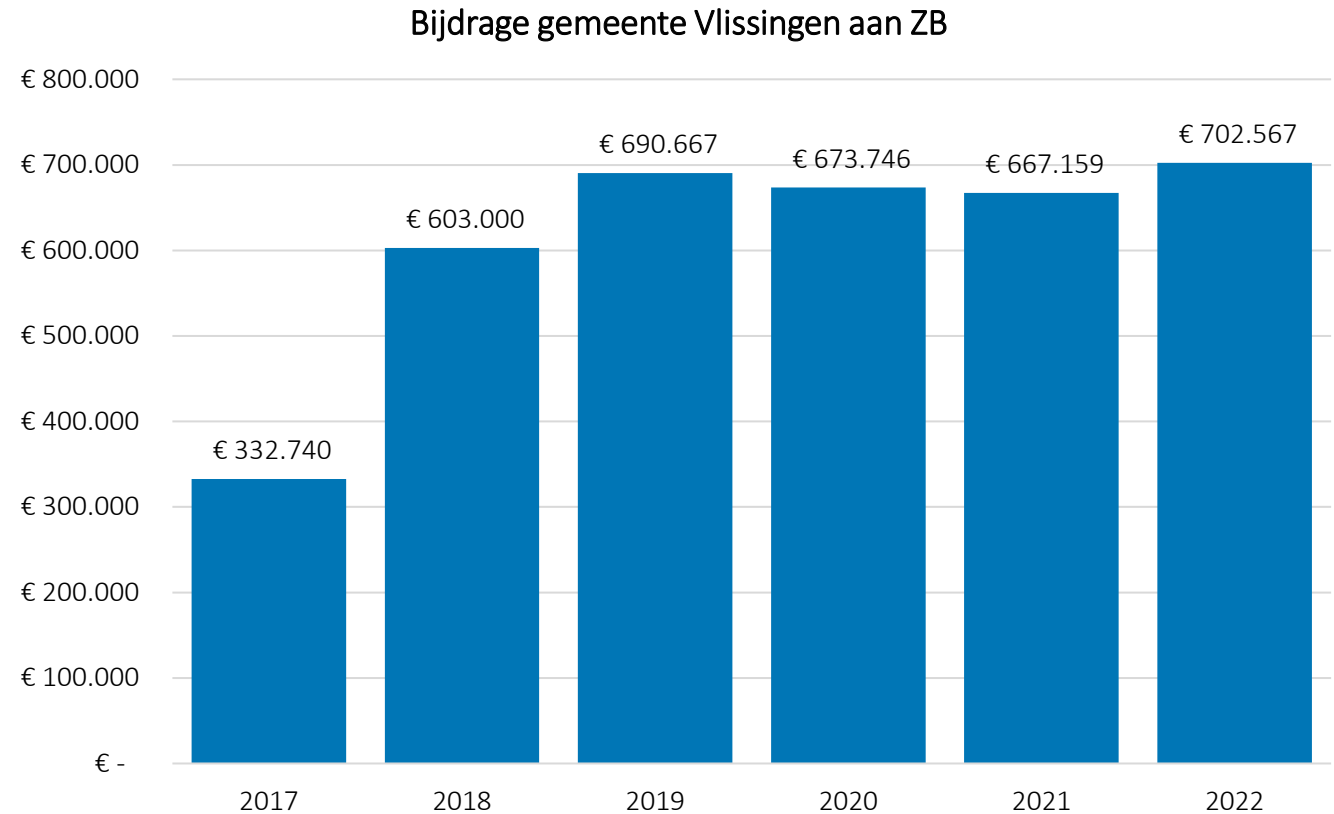
De ZB ontvangt een subsidie vanuit gemeente Middelburg. Over de periode 2020 tot en met 2022 was dit subsidiebedrag steeds hetzelfde, namelijk €1.610.161,-. Er is geen indexering toegepast.

1.2.2. Bibliotheek van Zeeland – Financiering (5/5)

Financiering van de gemeente Vlissingen

De ZB ontvangt sinds 1 juli 2017 een bijdrage van de gemeente Vlissingen. De bibliotheek Vlissingen ging destijds over in de ZB. Deze financiering verloopt via een dienstverlenings-overeenkomst. Dat betekent dat de gemeente betaalt voor de levering van diensten in haar gemeente door de ZB.

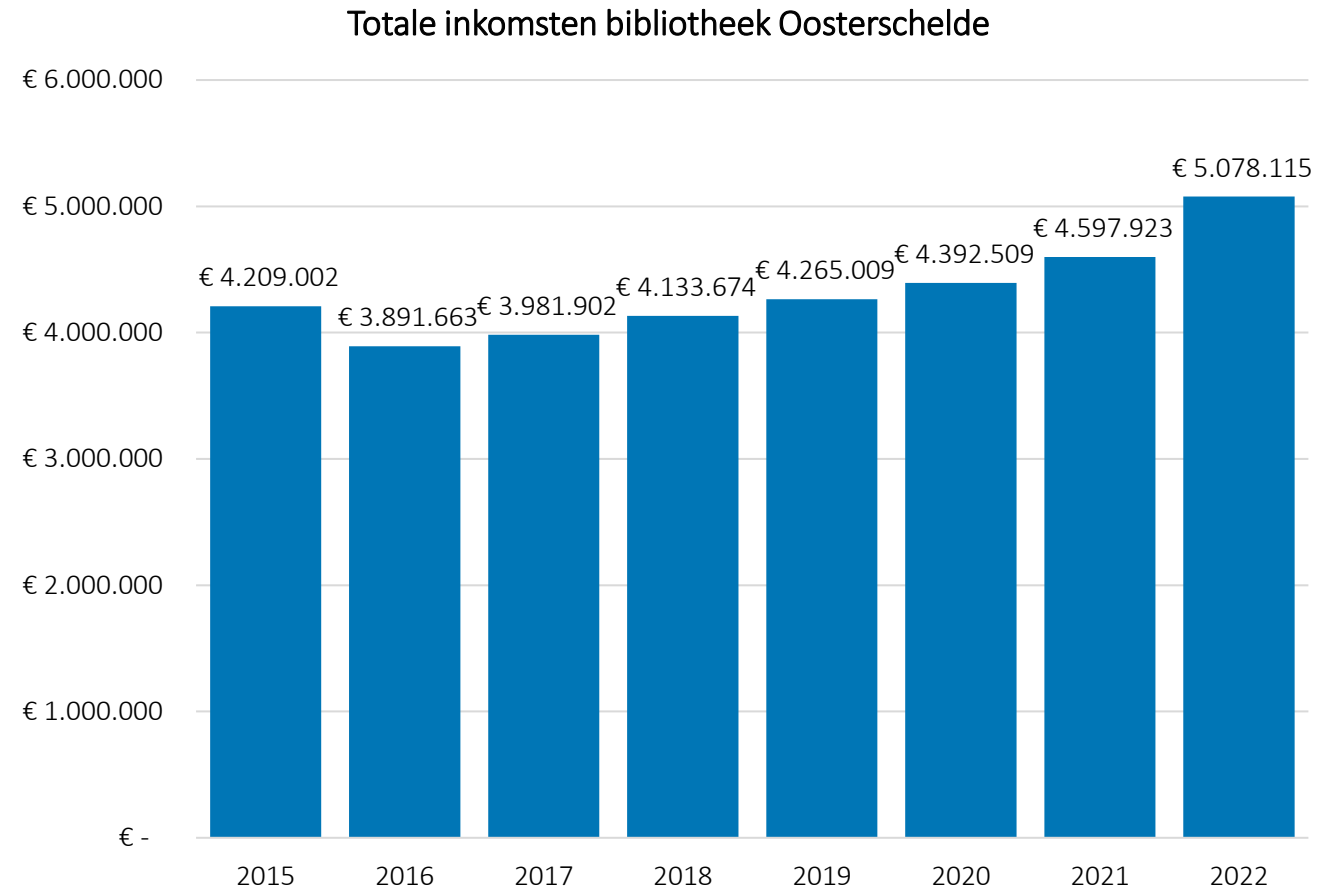
1.3.1. Bibliotheek Oosterschelde – Achtergrondinformatie

- **Verzorgingsgebied.** De bibliotheek Oosterschelde heeft de volgende gemeenten in haar verzorgingsgebied: Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland & Tholen.
- **Uitdagingen.** Bibliotheek Oosterschelde geeft aan dat kenmerken voor het verzorgingsgebied van de bibliotheek is dat het een plattelandsregio is waar gemeenten uitgestrekte kernen hebben. Daarnaast wordt aangegeven dat de bibliotheek met een financiële uitdaging te maken heeft: de kosten in de branche zijn het afgelopen jaar gemiddeld meer gestegen dan de indexering die wordt toegepast.
- **Aantal leden.** Het ledenaantal van de bibliotheek Oosterschelde is 36.566 in 2022. In dat jaar heeft de bibliotheek Oosterschelde 25.730 jeugdleden.
- **Collectie.** De totale fysieke collectie van de Bibliotheek Oosterschelde omvatte 153.395 boeken in 2022, waarvan 83.310 jeugdboeken, 61.512 boeken voor volwassenen en 8.573 'overig'.

1.3.2. Bibliotheek Oosterschelde – Financiering

- **Totale inkomsten.** Het totaalbedrag aan inkomsten voor de bibliotheek Oosterschelde was in 2022 €5.078.115,-. In de periode van 2015 tot en met 2022 is dit bedrag eenmalig gedaald, maar vervolgens weer gestegen (met een totale toename over die periode van 20,6%).
- **Bijdragen.** De grootste inkomstenbron wordt gevormd door de bijdragen vanuit de gemeenten die tot het verzorgingsgebied van de bibliotheek horen. Het totaalbedrag aan bijdragen vanuit gemeenten was € 4.562.722,- in 2022. Daarnaast krijgt bibliotheek Oosterschelde relatief veel doelsubsidies.* De doelsubsidies gaan voor het merendeel naar de educatieve bibliotheek.
- **Overige inkomsten.** Overige inkomsten haalt bibliotheek Oosterschelde onder andere uit gebruikersinkomsten** en uit specifieke dienstverlening.*** Bibliotheek Oosterschelde probeert een ‘ondernemende bibliotheek’ te zijn. Dit houdt in dat voor bepaalde activiteiten een bijdrage wordt gevraagd (als de doelgroep dit kan betalen) en dat ze in Goes zijn begonnen met het uitbaten van horeca.
- **SPUK-subsidie.** De gemeenten Tholen en Schouwen-Duiveland hebben SPUK-subsidie ontvangen in de eerste aanvraagronde in 2023. Deze gaan gebruikt worden voor nieuwe vestigingen. Daarnaast zijn er twee SPUK-aanvragen ingediend voor de gemeenten Reimerswaal en Kapelle.

1.4.1. Bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen – Achtergrondinformatie

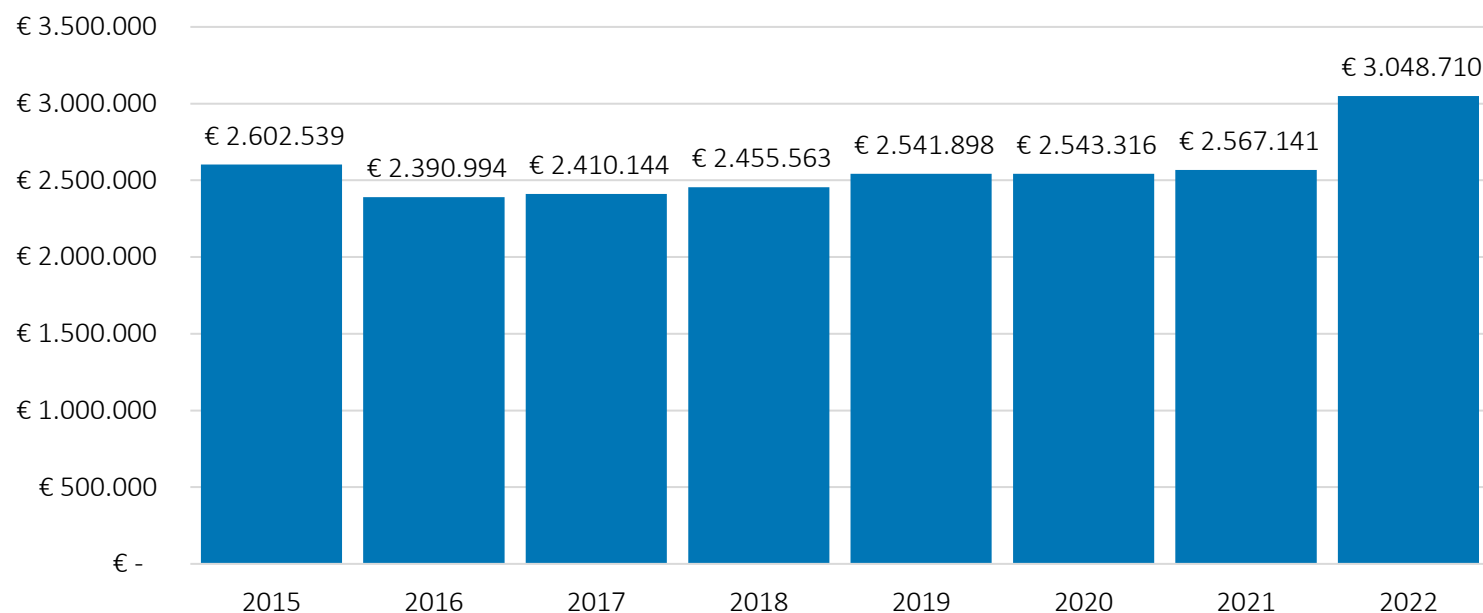
- **Ontstaan.** Stichting Bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen is op 1 juli 2004 ontstaan uit een fusie van vijf afzonderlijke stichtingen.
- **Verzorgingsgebied.** Tot het verzorgingsgebied van de Bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen behoren de gemeenten Hulst, Sluis en Terneuzen. Bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen heeft 15 locaties.
- **Aantal leden.** De bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen had in 2022 in totaal 19.504 leden. Ongeveer 70% daarvan is jeugd.
- **Uitdagingen.** De bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen ziet voor zichzelf een taak weggelegd op het gebied van laaggeletterdheid en digibetisme. In dat verband werkt de bibliotheekorganisatie ook samen met andere partners.

1.4.2. Bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen – Financiering (1/2)

- **Totale inkomsten.** Het totaalbedrag aan inkomsten voor de bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen was in 2022 €3.048.710,-.
- **Bijdragen.** De grootste inkomstenbron wordt gevormd door de bijdragen vanuit de gemeenten die tot het verzorgingsgebied van de bibliotheek horen. Het totaalbedrag aan bijdragen vanuit gemeenten in de vorm van exploitatiesubsidies was € 2.507.521,- in 2022.
- **Overige subsidies.**
 - De bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen heeft subsidie ontvangen voor de Informatiepunten Digitale Overheid (IDO).
 - De bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen heeft subsidie ontvangen voor de inrichting van de Bibliotheek op school. Dit betreft een incidentele subsidie.
 - De gemeente Sluis heeft SPUK-subsidie ontvangen voor de bouw van een nieuwe bibliotheeklocatie. Ook de gemeente Terneuzen heeft SPUK-subsidie aangevraagd voor de inrichting van studieruimtes. Beide gemeenten vallen onder het verzorgingsgebied van bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen.

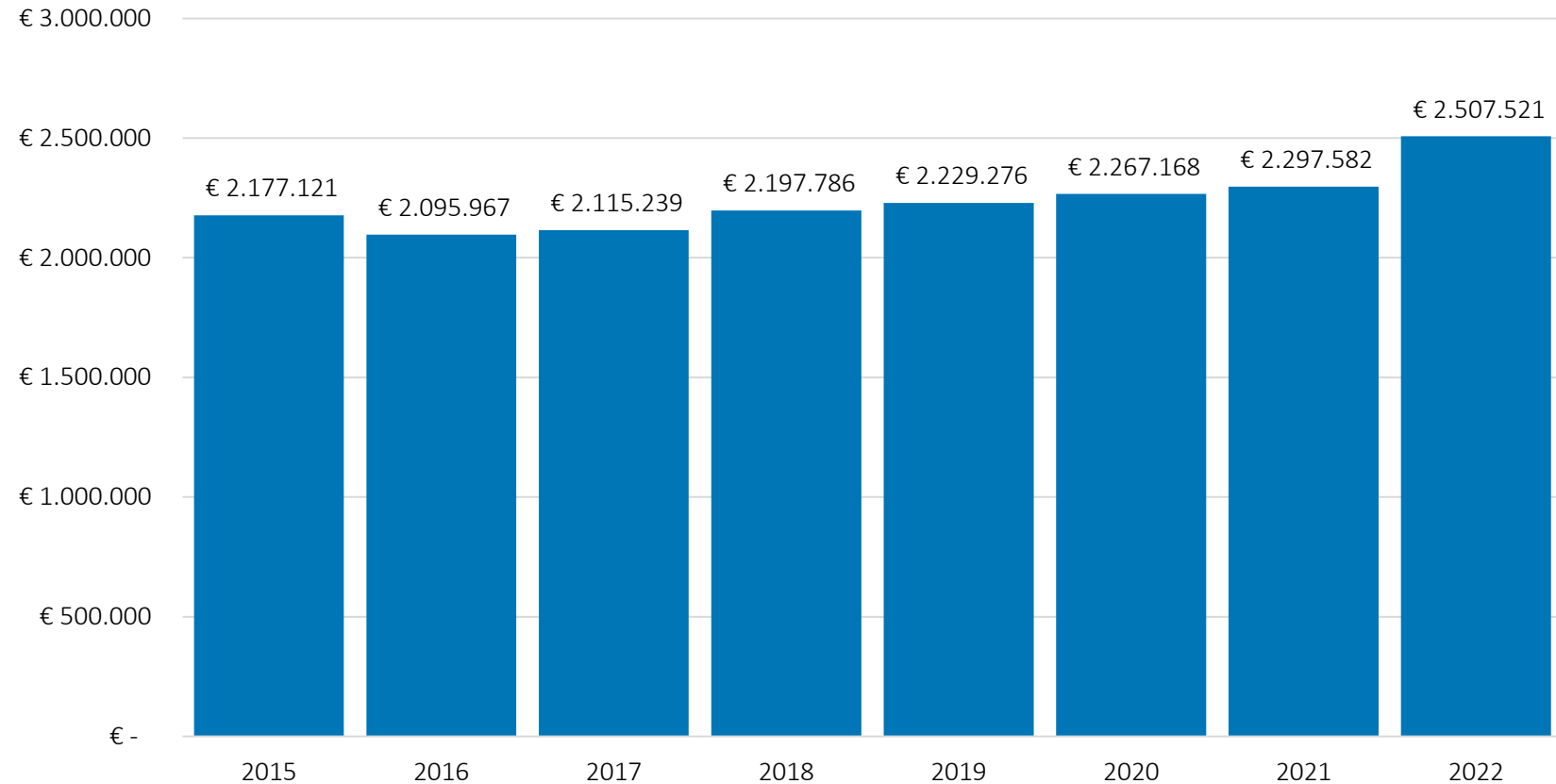
Totale inkomsten per jaar Bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen

1.4.2. Bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen – Financiering (2/2)

- De belangrijkste inkomstenbron van de bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen wordt gevormd door de exploitatiesubsidies vanuit de gemeenten.
- De bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen dient elk jaar een subsidieaanvraag bij die gemeenten in. Het bedrag is historisch gegroeid en wordt af en toe geïndexeerd. Het subsidiebedrag wordt verder niet uitgesplitst over specifieke posten.

Exploitatiesubsidie vanuit gemeenten aan bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen

2. Ondersteuning van bibliotheekorganisaties in Nederland

2. Ondersteuning van bibliotheekorganisaties in Nederland

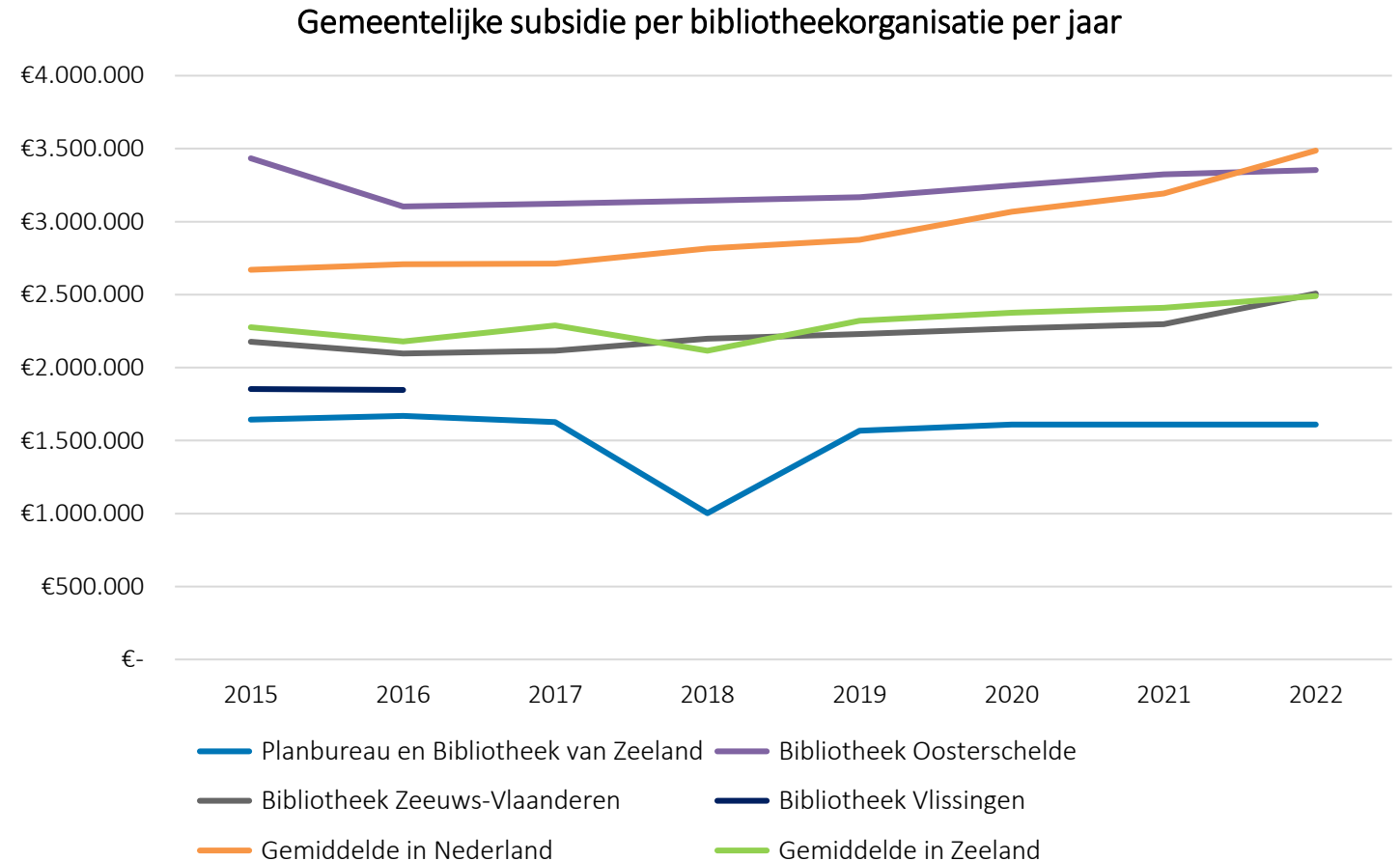
Het tweede onderdeel van de inventarisatie gaat over de ondersteuning van bibliotheekorganisaties in Nederland. We geven feiten en cijfers weer over zowel de gemeentelijke als de provinciale ondersteuning. We sluiten het onderdeel af met een overzicht van de bijzonderheden die voor enkele provincies meespelen ten aanzien van de ondersteuning van de bibliotheekorganisaties in de provincie.

2.1 Gemeentelijke ondersteuning van bibliotheekorganisaties

2.2 Provinciale ondersteuning van bibliotheekorganisaties

2.1. Gemeentelijke ondersteuning van bibliotheekorganisaties

- Subsidies zijn verreweg de belangrijkste inkomstenbronnen van bibliotheekorganisaties.
- Sinds 2015 is ieder jaar een lichte stijging te zien in de gemiddelde subsidie per bibliotheekorganisatie. Deze stijging gaat niet ieder jaar op voor elke bibliotheekorganisatie. Zo ontving circa 1 op de 10 bibliotheekorganisaties in 2022 minder subsidies dan in 2021. Gezamenlijk ontvingen bibliotheken voor €492.500.000,- aan subsidies in 2022.
- De gemiddelde gemeentelijke subsidie per bibliotheekorganisatie was €3.486.316,87 in 2022. De gemiddelde bijdrage is hoger dan de gemeentelijke bijdragen voor de ZB en de Bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen. De Bibliotheek Oosterschelde ontving een hogere bijdrage dan het landelijke gemiddelde (€3.353.463,-).
- Gemiddeld ontving een bibliotheekorganisatie in 2022 in Nederland €26,25 aan gemeentelijke subsidie per inwoner. In Zeeland lag dit lager met €21,42.

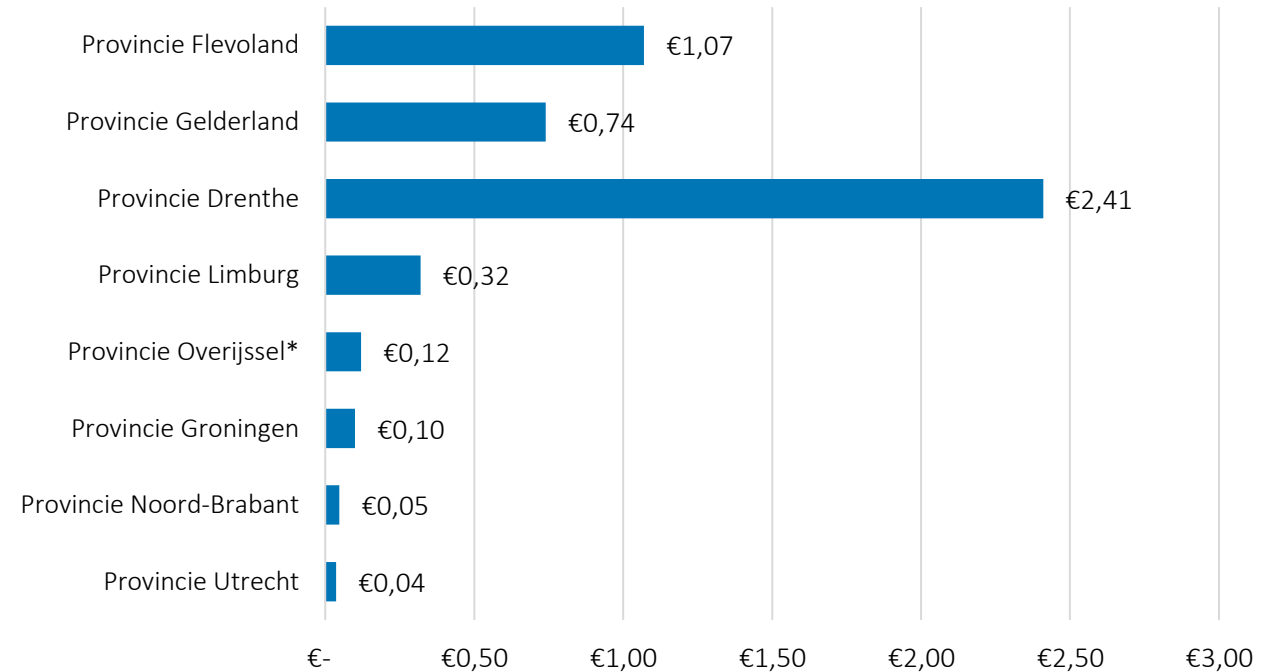
2.2. Provinciale ondersteuning van bibliotheekorganisaties (1/2)

Veel provincies dragen ook financieel bij aan bibliotheekorganisaties (naast hun bijdrage aan de POI). Het gaat om de volgende 8 provincies:

1. Drenthe
2. Gelderland
3. Groningen
4. Overijssel
5. Limburg
6. Noord-Brabant
7. Utrecht
8. Flevoland

In de figuur hiernaast is te zien dat de provinciale bijdrage aan de bibliotheekorganisaties per inwoner in 2022 varieerde tussen €0,04 en €2,41.

Totaal aan provinciale subsidies voor bibliotheekorganisaties per inwoner in 2022

* De cijfers voor de provincie Overijssel komen uit het Dashboard Bibliotheekstatistiek en zijn niet bevestigd door de provincie zelf.

2.2. Provinciale ondersteuning van bibliotheekorganisaties (2/2)

Voor de volgende provincies spelen bijzonderheden ten aanzien van de ondersteuning van de bibliotheekorganisaties in de provincie:

- **Drenthe.** Naar aanleiding van een motie van de Provinciale Staten wordt meer geld beschikbaar gesteld aan de gemeenten. Zeker voor kleine gemeenten is het namelijk een uitdaging om de bibliotheken open te houden. In 2022 is in totaal €1.200.000,- beschikbaar gesteld aan gemeenten voor de spreiding en toegankelijkheid van bibliotheken in Drenthe (€100.000,- per gemeente). Voorwaarde voor de subsidie is dat gemeenten niet op bibliotheken mogen bezuinigen.
- **Gelderland.** De samenwerkende Gelderse bibliotheken kregen vorig jaar €300.000,- voor innovatie en €300.000,- voor laaggeletterdheid. De komende jaren worden alleen projecten op het gebied van basisvaardigheden gesubsidieerd.
- **Limburg.** Na afloop van het proces van de Bibliotheekvernieuwing*, besloten bestuurders in Limburg dat zij een aparte regeling willen behouden om projecten vanuit bibliotheken of gemeenten te subsidiëren. Vanaf 2018 wordt deze ondersteuning volledig gericht op projecten die zich bezighouden met laaggeletterdheid (max. €60.000 per project). Dit is in de vorm van een projectsubsidie, omdat niet in elke regio op dezelfde manier laaggeletterdheid speelt en er niet één effectieve aanpak is. Laaggeletterdheid wordt in Limburg gezien als een bredere, provinciale uitdaging, waarbij de provincie een rol heeft om dit (deels) te ondersteunen. De nood bij bibliotheekorganisaties is hoog en de provincie kan met een dergelijke regeling net een duwtje in de rug geven.
- **Noord-Brabant.** Bibliotheekorganisaties in Noord-Brabant krijgen onder andere geld vanuit de provincie. Noord-Brabant kent de Brabantse Netwerkbibliotheek (BNB): een samenwerkingsverband tussen de 18 bibliotheekorganisaties en Cubiss. In de meerjarige actieagenda van de BNB (2021-2024) werd onder andere gestuurd op een gezamenlijke inzet van middelen. Alle Brabantse bibliotheken leggen een bedrag in (gebaseerd op het inwoneraantal in het werkgebied); Cubiss draagt vervolgens hetzelfde bedrag bij.
- **Flevoland.** Bijzonder in Flevoland is het bestaan van een Innovatiefonds. De 2 bibliotheekorganisaties kunnen hier aanvragen indienen voor het ‘bibliotheekinnovatieprogramma’. Middels een adviescommissie borgt het fonds de onafhankelijkheid van de beoordeling van de aanvragen. Het nadeel van dit aparte fonds voor de bibliotheekorganisaties is dat zij nu meer inspanningen moeten plegen voor de subsidie. De bibliotheekorganisaties kunnen daarnaast nog via een andere weg ondersteuning ontvangen. Externe organisaties kunnen namelijk in samenwerking met bibliotheken een subsidie aanvragen voor partnerprojecten.

Subsidie voor bibliotheekorganisaties vanuit provincie Flevoland in 2022

Totale subsidie voor Innovatiefonds	€465.000,-
Provinciale subsidie bibliotheekinnovatieprogramma	€325.500,-
Provinciale subsidie voor partnerprojecten	€139.500,-

**In 1988 pleitte de Raad voor Cultuur voor een opschaling van het bibliotheeknetwerk. De discussie hierover leidde tot de instelling van de stuurgroep Herstructurering Openbaar Bibliotheekwerk. Het rapport ‘Open poort tot kennis’ van deze stuurgroep leidde het proces van Bibliotheekvernieuwing (2001-2008) in. Bibliotheken moesten de dienstverlening en bestuurlijke organisatie aanpassen en er werd op provinciaal niveau via fusies toegewerkt naar schaalvergroting.*

3. Provinciale ondersteuning van POI's

3. Provinciale ondersteuning van POI's

Dit derde onderdeel van de inventarisatie gaat over de provinciale ondersteuning van de POI's in Nederland. We beginnen met een schets van de rol en het takenpakket van de POI. Vervolgens geven we een overzicht van de provinciale bijdragen. Dit doen we door de ontwikkeling in de bijdragen te tonen en in te gaan op de totale bijdrage in 2022. Ook gaan we in op de indeling van de bijdragen en de wijze waarop de provincies de verschillende POI's aansturen.

3.1 Rol en takenpakket POI

3.2 Provinciale bijdrage

3.2.1. Ontwikkeling bijdrage 2018 – 2022

3.2.2. Totale bijdrage 2022

3.3 Indeling bijdrage en aansturing

3.1. Rol en takenpakket POI (1/2)

Rol van de POI's

De provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's) bieden ondersteuning aan bibliotheekorganisaties op provincieniveau. Ze vormen samen met de lokale bibliotheken en de Koninklijke Bibliotheek één netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen. De POI's vormen samen een landelijk dekkend netwerk. Ze zijn verenigd in de Stichting Samenwerkende POI's Nederland (SPN).

POI's in Nederland. Er zijn in totaal negen POI's in Nederland.

- Drie POI's voeren taken uit in twee provincies. Probiblio en Rijnbrink bedienen beide provincies vanuit een centrale vestiging, Cubiss heeft in beide provincies een vestiging.
 - Probiblio (Noord- en Zuid-Holland)
 - Rijnbrink (Overijssel en Gelderland)
 - Cubiss (Noord-Brabant en Limburg)
- De andere zes POI's zijn Biblionet Groningen, BibliotheekNetwerk Flevoland, Fers (Friesland), Biblionet Drenthe, BiSC (Utrecht) en ZB | Bibliotheek van Zeeland.

3.1. Rol en takenpakket POI (2/2)

Takenpakket van de POI's

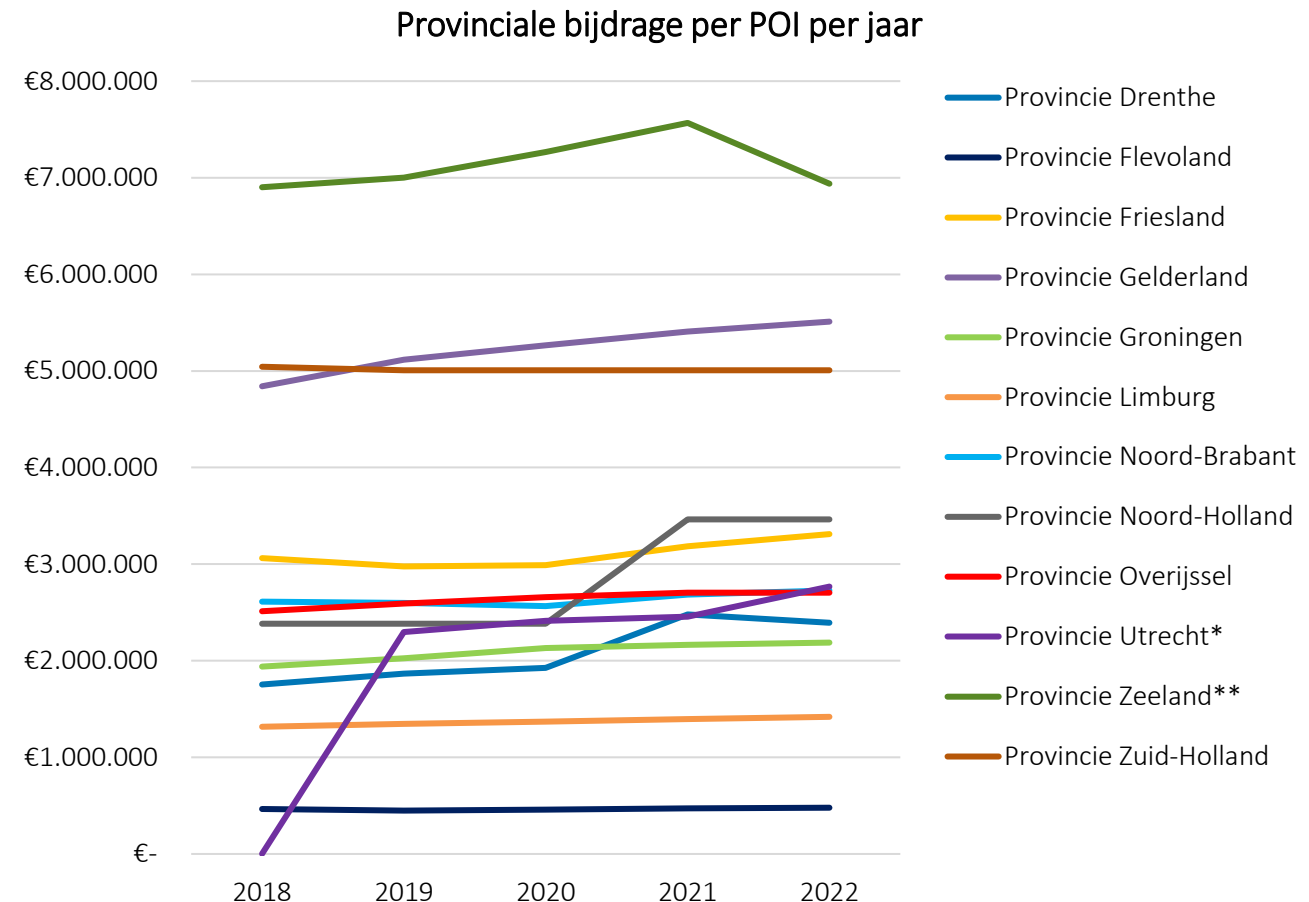
- De POI's in Nederland hebben wettelijke taken. Zo hebben ze de wettelijke taak het bibliotheekwerk in Nederland te innoveren en zijn ze verantwoordelijk voor het interbibliothecair leenverkeer (IBL).
- Ook vloeien een aantal taken voort uit het feit dat POI's en bibliotheken onderdeel zijn van het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen. Deze netwerktaken omvatten onder andere de gezamenlijke catalogus, het gezamenlijke collectieplan, het gebruik van de digitale infrastructuur en het afstemmen van administratie en ondersteuning van het onderwijs.
- Daarnaast kunnen POI's niet-gesubsidieerde diensten verlenen, waarvoor bibliotheken en andere organisaties een vergoeding betalen.
- Het takenpakket van de POI's wordt vaak gevormd door een combinatie van wettelijke taken en taken die aansluiten bij de specifieke behoeften van de bibliotheekorganisaties in de regio. Zo heeft bijvoorbeeld BiSC in Utrecht een rol in het uitvoeren van de automatisering.
- BibliotheekNetwerk Flevoland heeft een afwijkende opzet en takenpakket. Het bestuur van deze POI wordt gevormd door de directeurs van de twee bibliotheekorganisaties in Flevoland. De POI voert de distributie, netwerktaken en andere ondersteunende zaken uit. Innovatie is belegd bij de bibliotheekorganisaties zelf.

3.2.1. Provinciale bijdrage – Ontwikkeling bijdrage 2018 - 2022 (1/2)

- **Structurele ondersteuning.** Alle provincies ondersteunen hun POI (onder andere) structureel, middels een subsidiebedrag dat in de meeste (niet alle) gevallen jaarlijks wordt geïndexeerd. De provincies Noord-Holland en Zuid-Holland hanteerden geen indexering binnen het tijdsframe van deze inventarisatie, maar doen dat inmiddels wel.
- **Totstandkoming subsidiebedrag.** De hoogte van het totale subsidiebedrag is in de meeste gevallen historisch tot stand gekomen, op basis van de taken van de POI. In sommige gevallen wordt het bedrag periodiek vastgesteld middels een kostprijsberekening van de taken (op basis van de uurtarieven). In andere gevallen wordt het totaalbedrag jaarlijks geïndexeerd, waarna de POI een werkplan aanlevert voor het betreffende bedrag, dat door de provincie moet worden goedgekeurd.
- **Wijzigingen in hoogte bijdrage.** Het komt voor dat de subsidiebedragen door de jaren heen worden gewijzigd door de provincies (naast de indexering). Zo zijn er gevallen geweest waarin de politieke keuze is gemaakt om de structurele financiering op te hogen, bijvoorbeeld omdat een POI anders niet meer kon voldoen aan de wettelijke taken met betrekking tot innovatie. Het is ook voorgekomen dat een flink bedrag van de structurele financiering werd afgehaald, bijvoorbeeld als gevolg van een wijziging in de provinciale rol ten aanzien van het bibliotheeknetwerk of een herindeling van provinciegrenzen (waardoor de POI een minder groot gebied ondersteunt).
- **Incidentele ondersteuning.** Er zijn ook provincies die incidentele subsidies verleenden bovenop de structurele financiering. Denk aan eenmalige Coronasteun (provincie Drenthe), een incidentele subsidie om een plan voor laaggeletterdheid aan te jagen (provincie Flevoland) of incidentele middelen ter verbetering van de kwaliteit van de bibliotheken (provincie Noord-Brabant).

3.2.1. Provinciale bijdrage – Ontwikkeling bijdrage 2018 - 2022 (2/2)

- De figuur hiernaast toont **de ontwikkeling van de totale provinciale bijdragen aan de POI's** in de periode 2018 - 2022. Te zien is dat de bijdragen vanuit sommige provincies jaren op rij gelijk blijven of slechts gestaag toenemen als gevolg van de jaarlijkse indexering. Voor andere provincies hebben door de tijd heen grotere aanpassingen in het bedrag plaatsgevonden.
- Let op:** deze cijfers zijn alleen geschikt om een indicatie te geven van de ontwikkeling door de tijd en niet geschikt om zonder context met elkaar te vergelijken.
 - Ten eerste zijn belangrijke contextuele factoren, zoals inwoneraantallen of regionale uitdagingen niet meegenomen.
 - Ten tweede is de wijze van financiering per provincie anders opgezet. De figuur hiernaast toont alleen de structurele (exploitatie)subsidie, terwijl sommige provincies taken van de POI daarnaast middels andere subsidies ondersteunen (denk aan een Innovatiefonds of projectsubsidies). De bijdrage is in de figuur dan lager dan de werkelijke totale ondersteuning. Voor andere provincies (zoals de provincie Zeeland) wordt de bijdrage juist te hoog weergegeven, bijvoorbeeld omdat de bijdrage voor de POI niet los te koppelen is van bijdragen voor andere taken.

* Voor 2018 zijn voor de provincie Utrecht geen cijfers beschikbaar.

** Let op: voor o.a. de provincie Zeeland geeft de figuur een vertekend beeld. In dit geval wordt de provinciale bijdrage te hoog weergegeven, omdat de bijdrage specifiek voor de POI in de periode 2018 tot en met 2022 niet los te koppelen is van bijdragen voor andere taken. Ter vergelijking: voor 2023 is deze bijdrage wel losgekoppeld, en betreft deze €2.009.281.

3.2.2. Provinciale bijdrage – Totale bijdrage in 2022

- De **totale bijdrage** aan een POI varieert in 2022 tussen €479.418 en €6.105.678.
- Aangezien de groottes van de provincies echter erg uiteenlopen, is het ook relevant om te kijken naar de **bijdrage per inwoner**. De bijdrage per inwoner varieert in 2022 tussen €1,10 en €5,06.
- Deze cijfers zijn niet geschikt om zonder context met elkaar te vergelijken.
 - Zo lijkt de bijdrage van de provincie Zeeland relatief hoog. Het is goed om hierbij mee te nemen dat deze cijfers bijdragen weergeven die niet alleen de POI betreffen, maar alles wat onder de ZB als fusieorganisatie valt.
 - De bijdrage van provincie Flevoland lijkt daarentegen relatief klein. Deze bijdrage is echter alleen voor de distributie- en netwerktaken van de POI: innovatie is belegd in een apart Innovatiefonds waar de bibliotheekorganisaties zelf een aanvraag kunnen indienen.
 - De provincie Drenthe lijkt relatief veel geld per inwoner aan de POI te geven. Een mogelijke verklaring volgens de provincie zelf is het aantal inwoners van de provincie en het huidige politieke draagvlak voor het openhouden van de bibliotheken.

Provincie	Aantal inwoners in 2022	Totale bijdrage POI in 2022	Bijdrage per inwoner in 2022
Drenthe	497.743	€2.392.793	€4,81
Flevoland	434.771	€479.418	€1,10
Friesland	654.019	€3.310.825	€5,06
Gelderland	2.110.472	€5.508.773**	€2,61
Groningen	590.170	€2.189.100	€3,17
Limburg	1.118.302	€1.418.597	€1,27
Noord-Brabant	2.592.874	€2.726.635	€1,05
Noord-Holland	2.909.827	€3.464.240	€1,20
Overijssel	1.171.910	€2.703.782*	€2,31*
Utrecht	1.369.873	€2.766.288	€1,89
Zeeland	386.767	€6.939.196***	€17,95***
Zuid-Holland	3.753.944	€5.007.640	€1,33

* Deze cijfers komen uit het Dashboard Bibliotheekstatistiek en zijn niet bevestigd door de provincie zelf.

** Deze bijdrage is exclusief de provinciale ondersteuning van Musidesk Rijnbrink.

*** Let op: de bijdrage vanuit de provincie Zeeland wordt (veel) te hoog weergegeven, omdat de bijdrage voor de POI in deze periode niet los te koppelen is van bijdragen voor andere taken. Ter vergelijking: voor 2023 betreft de provinciale bijdrage specifiek voor de POI €2.009.281. Dat betekent dat de bijdrage per inwoner in 2023 €5,14 is.

Bron: Dashboard Bibliotheekstatistiek 2022. Deze cijfers zijn bevestigd of gecorrigeerd door alle provincies, behalve provincie Overijssel.

3.3. Indeling bijdrage en aansturing (1/2)

Indeling:

- Voor bijna alle provincies geldt dat de bijdrage wordt uitgesplitst over een aantal taken of onderwerpen. Deze indeling wordt vaak gemaakt op basis van de (wettelijke) taken van de POI en/ of maatschappelijke opgaven (zoals leesbevordering). Enkele provincies gebruiken de maatschappelijke opgaven zoals genoemd in het Bibliotheekconvenant als basis voor de indeling, terwijl andere provincies eerder kijken naar de specifieke, lokale opgaven.
- In sommige gevallen wordt de indeling van de bijdrage gebaseerd op de werk-/ jaarplannen van de POI, waarbij de POI zelf bepaalt wat prioriteit heeft.

Enkele **voorbeelden** van provincies die de indeling baseren op de plannen van de POI:

- Voor de provincie Drenthe geldt dat een programma van eisen wordt gedeeld met de POI, aan de hand waarvan de POI het plan en de begroting opstelt. Er zijn geen harde prestatie-indicatoren, maar soms vindt een gesprek plaats over de inhoud van het activiteitenplan.
- Ook voor de provincie Limburg geldt dat het bedrag wordt uitgesplitst op basis van de onderwerpen die Cubiss in het werkplan aandraagt. Op basis van een gesprek met de provincie worden soms aanpassingen in het werkplan doorgevoerd.
- Provincie Zuid-Holland baseert de indeling van de subsidie op het meerjarenplan van ProBiblio, waarbij budgetten zijn gekoppeld aan programma's. De provincie hanteert hierbij een toetsingskader.* Volgens de provincie helpt dit kader om na te denken over de rol van de provincie en de meerwaarde van de POI. Ook kan de POI zien waarvoor subsidie aangevraagd kan worden. In de eerste versie van het kader werd uitgegaan van wettelijke taken, maar sinds de herziening staan de opgaven voorop.

Enkele **voorbeelden** van de gehanteerde indeling in 2022:

- Provincie Gelderland deelde de bijdrage in op basis van wettelijke taken en maatschappelijke opgaven: netwerkondersteuning, IBL, de achtergrondcollectie, taken omtrent de grote maatschappelijke opgaven en de muziekdesk.
- Provincie Limburg splitste de subsidie uit over de volgende onderwerpen: geletterde samenleving, informatiesamenleving, 'De basis op orde', programmamanagement en IBL.
- Provincie Noord-Holland baseert de indeling op basis van de maatschappelijke opgaven in het Bibliotheekconvenant: geletterdheid, meedoen met de maatschappij, digitale geletterdheid, strategie en beleid en effectieve bibliotheek. De wettelijke taken zijn hierin opgenomen.
- De indeling van de provincie Noord-Brabant was de afgelopen jaren gebaseerd op de taken: 1. Brabantse jeugd en jongeren geletterdheid, 2. basisvaardigheden voor Brabanders, 3. Een leven lang ontwikkelen voor Brabanders, 4. Brabantse bibliotheken zijn een krachtige basisvoorziening en 5. IBL.
- De provincie Friesland hanteert in de beschikking een indeling op basis van de wettelijke taken. De invulling van deze wettelijke taken is echter gebaseerd op de netwerkagenda van Friesland, waarin de landelijke opgaven richtinggevend zijn.

3.3. Indeling bijdrage en aansturing (2/2)

- **Sturing aan de voorkant.** De meeste provincies sturen vooral aan de voorkant op de doelen van de POI's. Dat betekent dat ze meedenken met de doelen zoals genoemd in de (meer)jarenplannen van de POI. Provincies gaat in gesprek als de POI niet voldoende aansluit bij de opgaven en het beleid in de provincie.
 - Een voorbeeld is dat ProBiblio in Noord-Holland aan de achterkant zo SMART en 'maatschappelijk verantwoord' mogelijk verantwoord. Niet alleen op output, maar ook op (maatschappelijk) effect.
 - De provincie Limburg ziet de POI (Cubiss) als integraal onderdeel van de sociale basisinfrastructuur in de provincie, waarin gezamenlijk maatschappelijke problemen worden aangepakt. Het is dus van belang dat de doelen die worden genoemd in de werkplannen van Cubiss aansluiten bij de doelen van deze bredere sociale basisinfrastructuur.
- **Sturing op basis van uitdagingen.** De focus en intensiteit van de sturing van een provincie is vaak afhankelijk van wat op dat moment als politiek 'aantrekkelijk' wordt gezien en wat de specifieke uitdagingen in een bepaalde provincie zijn. Zo kan innovatie als onderwerp vaak op sturing en ondersteuning rekenen.
 - Voorbeeld: bereikbaarheid en toegankelijkheid van de bibliotheken is een uitdaging in de provincie Groningen. De provincie probeert hier – naast sturing middels financiële middelen – op te sturen door gesprekken te voeren in het kader van het 'gezamenlijk opdrachtgeverschap' dat zij gezamenlijk met de gemeenten heeft. De provincie oefent, indien in het belang van de inwoners van de provincie, invloed uit waar mogelijk (bijvoorbeeld in IPO en Vereniging Groninger Gemeenten-verband).
- **Voorbeelden van sturing en contact:**
 - Een voorbeeld van een provincie die veel contact heeft met de POI, is de provincie Utrecht. De provincie en BiSC komen elke 3 á 4 weken samen. De provincie Utrecht geeft aan dat ze dankzij deze constructie goed wordt meegenomen, waardoor ze direct met BiSC kan meedenken. Er kan dan snel worden ingespeeld op maatschappelijke opgaven en relevante ontwikkelingen. De provincie stuurt in dit contact op gezamenlijkheid en draagvlak. De afgelopen jaren is minder scherp gestuurd op de uitvoering van de wettelijke taken (zo is het een bewuste keuze geweest om IBL meer los te laten).
 - Ook de provincie Friesland heeft regelmatig contact met de POI, zodat de provincie op de hoogte blijft van waar Fers mee bezig is en zodat indien nodig direct kan worden bijgestuurd. De provincie voert regelmatig voortgangsgesprekken met de POI, houdt één keer in twee jaar een evaluatieronde langs bibliotheken en hanteert een toetsingskader* voor de meerjarenplannen van Fers. De provincie stuurt zo op de inzet van Fers en de mate waarin wordt bijgedragen aan maatschappelijke opgaven (bijvoorbeeld op het gebied van laaggeletterdheid en digitale vaardigheden)

**Dit toetsingskader beschrijft opgaven, beleidsdoelen, rollen en criteria voor de inzet van Fers. De provincie geeft hiermee vooraf richting aan het meerjarenplan van Fers. Het toetsingskader vormt tevens de basis voor een coherente sturing. Op basis van het kader maken Fers en de provincie jaarlijks resultaatafspraken.*

4. PLUS-functie

4. PLUS-functie Zeeland

Het laatste onderdeel van de inventarisatie is de PLUS-functie. In de praktijk worden de termen PLUS-functie, PLUS-bibliotheek en PLUS-collectie door elkaar gebruikt. Dat doen we ook in deze inventarisatie. We geven in dit laatste onderdeel een korte schets van de geschiedenis van de PLUS-functie en van de PLUS-bibliotheken in Nederland. Daarnaast gaan we specifiek in op de PLUS-functie in Zeeland.

4.1. [Achtergrond](#)

4.2. [Overzicht Nederland](#)

4.3. [Huidige situatie Zeeland](#)

4.3.1. Taken en rollen

4.3.2. Collectie en gebruik

4.1. Achtergrond (1/2)

- **Functie PLUS-bibliotheken.** PLUS-bibliotheken zijn openbare bibliotheken met een wetenschappelijke functie. Deze bibliotheken collectioneren wetenschappelijke literatuur op hbo+ niveau. Deze bibliotheken waren voorheen bibliotheken met een WSF-functie.* In 2013 hebben de PLUS-bibliotheken hun collectietaak en functioneren vastgelegd in een convenant.
- **Collectieplan.** In 2016 is een gezamenlijk collectieplan opgesteld door de Koninklijke Bibliotheek op basis van input van het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen. Daarin staat een uitgebreide beschrijving van de PLUS-bibliotheken, informatie over de financiering en belangrijke afspraken.
 - De PLUS-bibliotheken spelen in het Nederlandse bibliotheekstelsel een voor de klanten belangrijke collectierol, zowel in verdiepende zin als op het terrein van de longtail**, en zowel regionaal als landelijk. De representativiteit en pluriformiteit van het collectie-aanbod op met name hbo+ gebied wordt voor een belangrijk deel door de PLUS-bibliotheken tot stand gebracht. Deze rol wordt momenteel geheel op basis van zelfregulering ingevuld en uitgevoerd, inhoudelijk en financieel.
 - Door budgettaire ontwikkelingen in het bibliotheekstelsel staat de PLUS-functie al enige tijd onder druk. De PLUS-functie wordt geheel bekostigd uit variabele en doorgaans niet geoordeelde middelen.
 - Afspraak: De PLUS-bibliotheken, POI's en de KB stellen binnen een half jaar na vaststelling van het collectieplan een nieuw kader op voor de invulling van de integrale PLUS-functie in het netwerk (hbo+ , achtergrondcollecties, voormalige wisselcollecties). Daarbij wordt rekening gehouden met de groeiende digitale collecties in het netwerk en de rol van de KB op het terrein van wetenschappelijke informatievoorziening. De KB coördineert dit traject.
 - Afspraak: De PLUS-bibliotheken, POI's en de KB stellen tevens een toekomstbestendig financieringsmodel van de PLUS-functie op. Dit model wordt opgesteld vanuit een netwerkperspectief.

* Bij de overheveling van het bibliotheekwerk van de Welzijnswet naar de Wet op het specifiek cultuurbeleid in 1994 werd de WSF-functie zonder oormerking gedecentraliseerd naar de provincies. In de jaren daarna werd de WSF-functie per provincie wisselend ingevuld en in een aantal provincies vervolgens beëindigd. In feite is daarna de WSF-functie gecontinueerd middels de PLUSbibliotheken. De term PLUSbibliotheken komt niet voor in de huidige Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen die vanaf 2015 geldt. ** De term 'longtail' verwijst naar titels die niet zo vaak worden geleend.

4.1. Achtergrond (2/2)

- **Herijking PLUS-functie.** In januari 2018 vond een herijking van de PLUS-functie plaats om invulling te geven aan de afspraken uit het collectieplan. Pleiade voerde dit onderzoek uit. In het onderzoek is de ZB uitgelicht als een van de vier specifieke cases. Uit de cases komt naar voren dat er sprake is van:
 - Intensief lokaal/provinciaal gebruik: het lokale en provinciale gebruik van de hbo+ collectie is intensief en vele malen hoger dan het landelijk gebruik (ZB: circa 90% van het gebruik betreft lokaal/provinciaal). Bij de ZB (en mogelijk ook bij andere PLUS-bibliotheken) is de hbo+ collectie mede verankerd door middel van samenwerkingsverbanden van regionale kennisinstellingen (HZ, UCR, RIAS).
 - Collectiebeleid primair afgestemd op lokale/regionale behoeften: Het collectiebeleid/acquisitiebeleid voor de hbo+ collectie is historisch gegroeid en op de lokale en regionale behoeften toegespitst. Er is in een aantal gevallen eveneens een relatie met de regionale erfgoedcollectie. Bij de ZB gaat het om een erfgoedcollectie gericht op Zeeland (Zelandica).
 - Bewaarbeleid: Een werk aangeschaft voor de wetenschappelijke collectie wordt in principe ook bewaard. De bewaarfunctie berust op de oorsprong van de ZB als Zeeuwse wetenschappelijke bibliotheek.
- **Nieuw beleidskader.** In mei 2018 is het nieuwe beleidskader voor landelijke (plus) collecties inclusief uitvoeringsagenda vastgesteld door de KB.
- **KB Gezamenlijk Collectieplan 2020-2024.** In 2020 is het nieuwe collectieplan vastgesteld voor de periode 2020-2024. Daar zijn veel afspraken in gemaakt die van invloed zijn geweest op de Plusbibliotheken:
 - Alle bibliotheken zijn landelijk gaan leveren via IBL.* Voorheen deden enkel PLUS-bibliotheken aan landelijk leveren. Voor landelijke leveringen komt een financieringsmodel op basis van vergoedingen voor landelijke leveringen aan bibliotheken.
 - De stichting PLUS-bibliotheken is uitgebreid naar een breder landelijk werkverband onder de naam Stichting Kennisplatform PLUS-collecties. Deze stichting is officieel per 1 januari 2023 opgeheven. De PLUS-bibliotheken blijven bestaan en hun eigen activiteiten en thema's voortzetten.
 - Plusbibliotheken collectioneren niet meer speciaal voor het landelijk IBL. De plusbibliotheken zullen geen collecties op HBO+ meer samenstellen voor het landelijk IBL.

4.2. Overzicht Nederland

Tot 2017 waren PLUS-bibliotheken veelal de erfgenamen van oude stadsbibliotheken met een bijzondere collectiefunctie. Er waren toen nog 15 PLUS-bibliotheken verdeeld over 11 provincies. In Drenthe was toen al geen PLUS-bibliotheek meer.

In 2023 zijn er nog twee PLUS-bibliotheken die financiering ontvangen van de provincie, namelijk Rozet in Arnhem en de ZB in Middelburg. Voor Rozet geldt dat:

- De PLUS-functie voorziet in een collectie die niet meer standaard in iedere bibliotheek te vinden is. Het biedt een verdieping van bestaande materialen op mbo+ niveau en voegt unieke titels toe aan bestaande collecties, op zowel provinciaal als landelijk niveau. Daarnaast heeft Rozet de Gelderland bibliotheek, waarin alles wordt verzameld wat is geschreven over Gelderland.
- De PLUS-bibliotheek heeft in totaal 47.203 leden, en een collectie van 66.863 exemplaren. De Gelderland bibliotheek omvat 92.864 exemplaren. Vanuit de PLUS-bibliotheek vonden in 2023 79.269 uitleningen plaats, waarvan 3.062 landelijk. Rozet is daarmee, na de ZB, de tweede landelijk leverende bibliotheek.
- Momenteel lopen gesprekken met de provincie Gelderland om de financiering van de PLUS-functie te stoppen. Er wordt onderzoek gedaan naar wat dat kan betekenen voor de taken die vallen onder de PLUS-functie. Medewerkers van Rozet waarschuwen dat dit kan betekenen dat delen van de collectie en essentiële taken (bijvoorbeeld ondersteuning van andere bibliotheekorganisaties in Gelderland) wegvallen. Dat heeft voornamelijk voor de kleinere en lokaal gefinancierde instellingen gevolgen. Daarmee kan het ook de toegankelijkheid van de bibliotheekvoorzieningen in Gelderland onder druk zetten.

Flevoland	De nieuwe bibliotheek in Almere Bibliotheek Eemland in Amersfoort
Friesland	Tresoar in Leeuwarden
Gelderland	De Bibliotheek Rozet in Arnhem
Groningen	Forum: Centrum in Groningen
Limburg	Centre Céramique in Maastricht
Noord-Brabant	Bibliotheek de Witte Dame in Eindhoven Bibliotheek Tilburg Centrum
Noord-Holland	De OBA Oosterdok in Amsterdam De Bibliotheek Zuid-Kennemerland in Haarlem
Overijssel	Athenaeum Bibliotheek in Deventer
Utrecht	De Bibliotheek Utrecht
Zeeland	ZB in Middelburg
Zuid-Holland	Centrale bibliotheek in Den Haag Bibliotheek Rotterdam

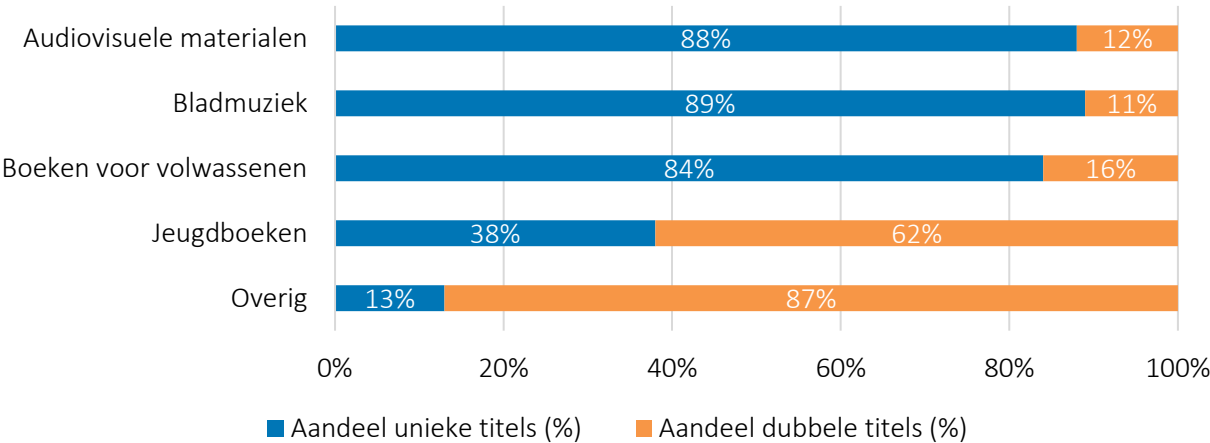
4.3.1. Huidige situatie Zeeland – Taken en rollen

- Zeeland heeft geen universiteitsbibliotheek en geen ‘grootstedelijke’ bibliotheken. Al sinds de stichting van de provinciale bibliotheek in 1857 heeft de bibliotheek een wetenschappelijke rol (ofwel: een PLUS-functie), die door de provincie wordt gefinancierd. De taken die vallen onder deze zogenaamde ‘wetenschappelijke bibliotheek’ zijn door de tijd heen nauwelijks veranderd. Deze rol was destijds al van belang voor de hoger opgeleiden in Zeeland en voor de kennisdeling onder de plattelandsbevolking. Tegenwoordig is de PLUS-functie onder andere van belang voor het collectioneren van de Zelandica en van brede, wetenschappelijke literatuur op hbo+ niveau.
- Momenteel verzorgt de ZB de bibliotheek voor de volgende wetenschappelijke instituten en hogere onderwijsinstelling:
 - **University College Roosevelt (UCR)**: dit is een bacheloropleiding, gevestigd in Middelburg, die nauw gelieerd is aan de Universiteit van Utrecht. Het gaat om ongeveer 550 studenten. De ZB fungeert als bibliotheek voor deze studenten en voor de stafleden.
 - **Roosevelt Instituut voor Amerikanistiek (RIAS)**: dit betreft een wetenschappelijk instituut, gevestigd in Middelburg, voorheen KNAW, met enkele wetenschappelijk medewerkers. De RIAS collectie is onderdeel van de collectie van de ZB.
 - **HZ University of Applied Sciences (HZ)**: dit is een hogeschool met circa 4.800 studenten, gevestigd in Vlissingen en Terneuzen en vanaf 2018 ook in Middelburg. De mediatheek van deze hogeschool wordt gerund door de ZB en er vindt nauwe afstemming over de collectie plaats. Als daar werken worden afgeschreven, worden deze in principe bewaard in de ZB. Het is een brede hogeschool met onder andere media & ICT, techniek, economie en duurzaamheid & milieu als studierichtingen.
- De ZB heeft een samenwerkingsverband met bovenstaande kennisinstellingen. Deze instellingen stellen geen financiering beschikbaar voor de PLUS-functie van de ZB.
- Naast UCR, RIAS en HZ heeft de ZB in het kader van de PLUS-functie samenwerkingsverbanden met: Erfgoed Zeeland (over Zeeuwse Ankers en het Erfgoedplatform), 25 Zeeuwse Musea (over het Erfgoedportaal), het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen (over een bruikleenovereenkomst en samenwerking voor de programmering Zeeland Paviljoen), alle andere bruikleengevers (over het collectiebeheer), het Netwerk Digitaal Erfgoed (over het beschikbaar stellen van digitale collecties) en de andere bibliotheekorganisaties in Zeeland.

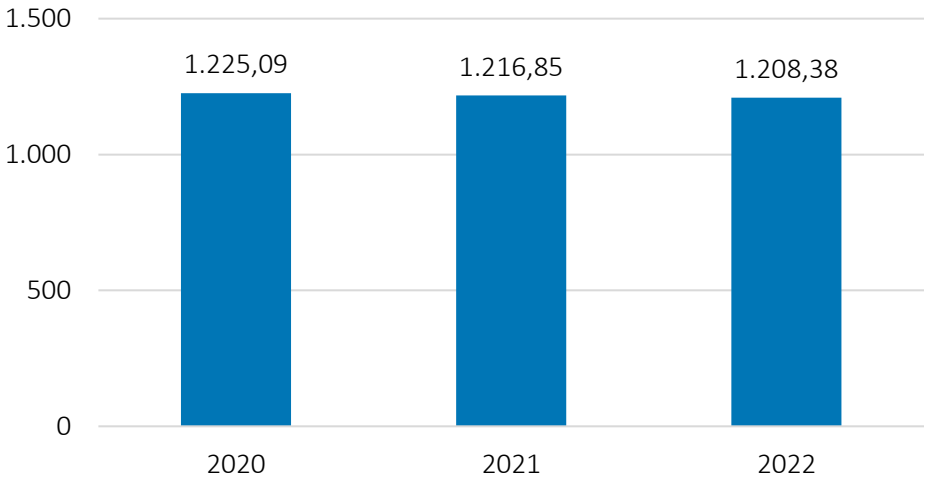
4.3.2. Huidige situatie Zeeland – Collectie en gebruik (1/2)

- Ontwikkeling collectie.** De figuur rechts toont dat het aantal exemplaren in de totale collectie van de ZB de afgelopen jaren iets is afgenomen in omvang. De collectie is echter nog steeds omvangrijker dan in 2016, toen de collectie bestond uit 1.037.306 exemplaren.
- Aandeel unieke titels.** De ZB heeft een relatief groot aandeel unieke titels in de collectie. In 2022 betrof 65% een unieke titel. Het aandeel unieke titels in de gemiddelde Nederlandse bibliotheekorganisatie was in dat jaar 50%. De figuur hieronder toont het aandeel unieke titels per materiaalsoort: vooral voor de audiovisuele materialen, bladmuziek en boeken voor volwassenen geldt dat het aandeel unieke titels erg groot is.

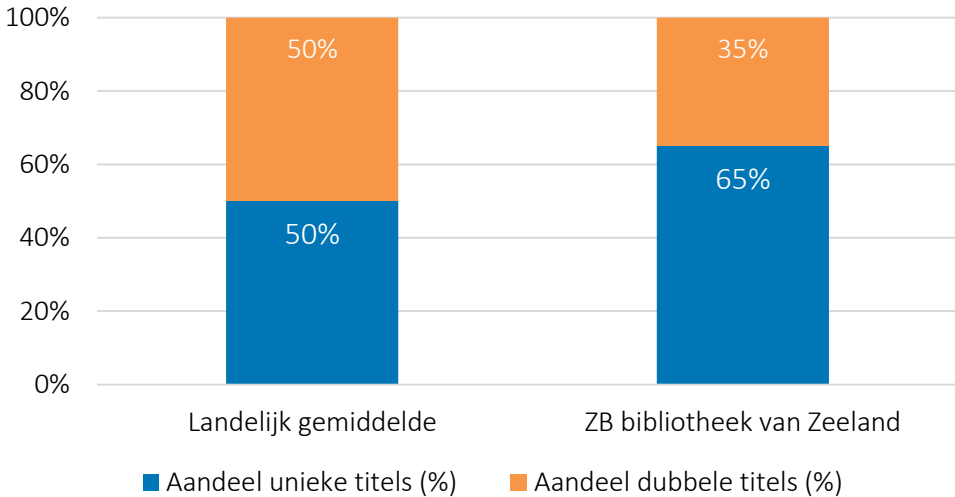
Aandeel unieke titels ZB per materiaalsoort in 2022 (%)

Aantal exemplaren in collectie (x1000)

Aandeel unieke titels in 2022

4.3.2. Huidige situatie Zeeland – Collectie en gebruik (2/2)

- **Totale collectie.** De wetenschappelijke bibliotheek (WB) die de PLUS-functie vervult voor de ZB, heeft in 2022 een collectie van in totaal 839.198 exemplaren. Deze collectie is de afgelopen jaren in omvang gegroeid, namelijk met 9,5% sinds 2016.
- **Uitleningen en verleningen.** Het aantal uitleningen en verleningen van materiaal vanuit de WB is tevens toegenomen in de periode van 2016 tot en met 2022, met 5%. In dit cijfer zijn de IBL-leveringen meegenomen. In 2022 waren er in totaal 13.326 IBL-leveringen, waarvan 4.688 provinciaal en 8.638 landelijk. Dit betekent dat 64,8% van de IBL-leveringen, en 11,1% van het totaal aantal leveringen uit de wetenschappelijke collectie, landelijk plaatsvindt.
- **Raadplegingen.** In totaal hebben in 2022 689.873 raadplegingen plaatsgevonden van de verschillende digitale collecties (namelijk de Krantenbank, de Tijdschriftenbank Zelandica en de Beeldbank Zelandica). Dit aantal is flink gestegen sinds 2016 (met 260,4%).
- **Abonnementen.** In 2022 heeft de WB 6.335 abonnees vanuit wetenschappelijke instituten of hogere onderwijsinstellingen. Het aantal abonnementen vanuit University College Roosevelt (UCR) is in de periode van 2016 tot en met 2022 met 4,9% toegenomen. Het aantal abonnementen vanuit de HZ University of Applied Sciences is in deze periode juist afgenomen: met 14,2% (direct gerelateerd aan een afname in het aantal studenten aan de HZ).

	2016	2022
Totaal aantal exemplaren WB* collectie	766.568	839.198
Aantal exemplaren WB collectie open opstelling	70.919	77.746
Aantal exemplaren WB collectie magazijn	695.649	761.452
Aantal lopende tijdschriftabonnementen WB	1.333	552
Totaal aantal aangeschafte exemplaren WB	11.108	6.133
Aantal fysieke bezoeken ZB	264.626	318.662
Totaal aantal uitleningen en verleningen	597.283	640.250
Aantal uitleningen en verleningen WB materiaal (inclusief IBL leveringen)	74.321	78.066
Aantal IBL-leveringen	18.138	13.326
Magazijn aanvragen	Onbekend	19.138
Raadplegingen website ZB	175.932	84.129
Raadplegingen Krantenbank / TS bank ZLD	252.924	633.311
Raadplegingen Beeldbank ZLD	11.966	56.562
Aantal UCR abonnementen	695	729
Aantal HZ abonnementen	6.532	5.606

* WB is de afkorting voor de wetenschappelijke bibliotheek van Zeeland, die een 'PLUS-functie' vervult.

Bijlage: Verantwoording en overzicht van geraadpleegde bronnen

Ten behoeve van dit onderzoek heeft KWINK groep de volgende bronnen geraadpleegd:

Openbare bronnen

- Bnetwerk, zie: www.bibliotheeknetwerk.nl.
- Bnetwerk (2023). [Dashboard Bibliotheekstatistiek](#), jaren: 2015 t/m 2022.
- CBS Statline, zie: <https://opendata.cbs.nl/statline#/CBS/nl/>.
- Koninklijke Bibliotheek (2016). Gezamenlijk [collectieplan](#) 2016 – 2020.
- Koninklijke Bibliotheek (2019). [Notitie](#) Landelijke beschikbaarheid van collecties. Een nieuwe aanpak in het openbaar bibliotheeknetwerk.
- Koninklijke Bibliotheek (2020). Gezamenlijk [collectieplan](#) 2020 – 2024.
- Pleiade Management and Consultancy (2018). Resultaten [onderzoek](#) t.b.v. de ontwikkeling van een nieuw beleidskader voor de PLUS functie.
- Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (2022), zie: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035878/2022-07-01>.
- ‘Openingstijden en adressen’, www.bibliotheekzeeuwsvlaanderen.nl

Informatie ontvangen vanuit bibliotheekorganisaties en provincies

- Vanuit de ZB: Financiële verantwoording Prestatieafspraken ZB 2015 t/m 2022 en documenten over de vaststelling van de IKS 2015 t/m 2022.
- Vanuit de Bibliotheek Oosterschelde: Jaarrekeningen van 2015 t/m 2022.
- KWINK groep heeft de cijfers uit het Dashboard Bibliotheekstatistiek met alle provincies en de Zeeuwse bibliotheekorganisaties gedeeld. Alle provincies – behalve de provincie Overijssel – hebben deze cijfers gecontroleerd en waar nodig gecorrigeerd of aangevuld. Voor deze inventarisatie is KWINK groep uitgegaan van de gecorrigeerde cijfers.
- KWINK groep heeft in de periode januari en februari 2024 gesprekken gevoerd met beleidsmedewerkers van alle provincies (behalve van provincie Overijssel), met de Zeeuwse bibliotheekorganisaties en met bibliotheek Rozet. De opbrengst van deze gesprekken is in de inventarisatie verwerkt.

Contactpersoon onderzoek

kwinkgroep.nl

KWINK
GROEP